

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

В. Левенець — На Свято Героїв	1
Іван Левадний — Великий Каменяр	2
Микола Щербак — Похід (поезія)	4
З думок і висловів Симона Петлюри	5
Д-р Михайло Кушнір — Підстави національної культури: Праця	8
Д-р Zenon P. Винницький — За безперервну українську дипломатичну офензиву	13
В. С-ко — З'їзд московських шовіністів	17
Лев Шанковський — Біла гвардія і чорна совість	21
Антін Малюца — Мистці та їх публіка	26
Петро Кізко — Над Будапештом сяє і лопоче	29
О. Керч — Ще один Коротич	29
З життя Відділів	30
З нових видань	31

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

КОМУНІКАТ Ч. 1

Працівники української культури на еміграції, об'єднані ідеалами української духової самостійності та боротьбою за державність народу, після імпрозантної Маніфестації „На захист української культури та народу“, що відбулася в Торонті 6 червня 1965 року, здійснюючи постанови тієї ж Маніфестації, заснували Асоціацію Працівників Української Культури Північної Америки.

Ціль Асоціації Працівників Української Культури Північної Америки, яка є понадпрофесійним об'єднанням, інспірувати та мобілізувати український культурний світ на еміграції до тих завдань, що стоять перед кожною нацією, яка бажає жити, розвиватися і творити духові цінності для повного самовиявлення.

Одним із перших завдань Асоціації Працівників Української Культури Північної Америки є протидіяння процесам московської окупації України науковими, літературними та мистецькими творами, пресою та конференціями.

До здійснення цих завдань приступає вона саме тепер, поборовши всі труднощі технічної натури.

За Асоціацію Працівників Української Культури Північної Америки:

Д-р Михайло Кушнір — голова, інж. Юрій Тис-Крохмалюк — 1-ий місто голова, д-р Богдан Стебельський — 2-ий місто голова, д-р Степан Галамай — секретар, проф. д-р Микола Чировський — фінансовий референт; члени Управи: ред. Вячеслав Давиденко, Михайло Дмитренко, Іван Ковалів, Євген Курило, Володимир Ласовський, проф. д-р Григор Лужницький, Антін Малюца, д-р Фотій Мелешко, мгр Грина Пеленська, Михайло Черешньовський; Контрольна Комісія: д-р Юрій Стойко, д-р Роман Кухар, мгр Орест Павлів, ред. Михайло Сосновський.

ЗВЕРНЕННЯ до працівників української культури на еміграції

Працівники української культури на еміграції, виявивши та осудивши, під час Маніфестації Працівників Української Культури Північної Америки, в Торонто, 6 червня 1965 року, злочини московських окупантів в Україні проти українського народу і його культури, практиковані в одвертих і замаскованих формах упродовж 47 років панування більшовицької диктатури — рішили виступити на захист української культури і народу.

Щоб здійснити це завдання, вони, об'єднані ідеалами української духової самостійності та боротьбою за державність народу — заснували Асоціацію Працівників Української Культури Північної Америки, щоб інспірувати та мобілізувати український культурний світ на еміграції до тих завдань, які стоять перед кожною нацією, що бажає жити, розвиватися й творити духові цінності для повного самовиявлення.

Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки, зайнявши позиції на допоміжному фронті боротьби українського народу в Україні, закликає до опору Москві вою українську самостійницьку еміграцію, до єдності на принципах української незалежної від Москви державницької політики, української культури і духовості взагалі.

Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки буде завжди підтримувати духовий зв'язок з тими працівниками української культури в Україні, які, не зважаючи на терор і переслідування окупанта, з подивугідним завзяттям творять українські культурні цінності та борються за самостійну думку і творчість українського народу. Але Асоціація завжди буде поборювати тих культурних працівників, які віддали себе до послуг окупантові і допомагають йому паралізувати й винищувати український нарід.

Насправді, тільки на еміграції, в умовах свободи, може розгортатись вільна українська національна культурна творчість. З уваги на це, Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки зберігатиме природну й органічну лінію розвитку української культури, щоб на її базі плекати і розвивати духовий клімат для національного світогляду, що ідейно намагає український нарід у боротьбі за самостійність і державність.

Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки вважає за своє основне завдання:

— творити найкращі моральні та матеріальні умови для розвитку самостійницької української науки, літератури і мистецтва, щоб діячі української культури могли розвинути фронт боротьби з московським наступом на духове існування українського народу, на його культурну самостійність та на історичну минувшину з її літературою і мистецтвом;

— протидіяти процесам ворожої окупації в серцях і мозках українських людей, протидіяти науковими методами та аргументами, літературними та мистецькими творами, пресою і конференціями.

Такі великі завдання, що їх поставила собі Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки, можуть бути здійснені тільки під умовою координації всіх працівників української культури на еміграції. А тому кличемо всіх працівників української культури стати в ряди Асоціації. Не дозволимо, щоб унаслідок нашого занедбання або нерозуміння ваги справи послабилась боротьба української еміграції, яка в історичних умовах кожної поневоленої нації є вільними устами народу і свободним висловом його ідей, коли терором до мовчання приневолений нарід.

Асоціація Працівників Української Культури Північної Америки не є конкуренцією для будь-якого професійного об'єднання працівників окремих ділянок культурної праці, бо вона є понадпрофесійним ідейним об'єднанням на базі боротьби за духову самостійність і державність українського народу.

Асоціація
Працівників Української Культури
Північної Америки

ВІСНИК

В. Левенець

НА СВЯТО ГЕРОЇВ

За свідченням Київського літопису, св. Андрій словами „яко возсіяет благодать на горах сих”, призназив Києву, а з ним і всій Україні ролю горнила, в якому перетоплюються старі й зроджуються нові ідеї, ролю дійового захисника західньої культури проти диких орд Сходу.

Від світанку своєї історії Україна гідно виконує цю свою велику місію, хож зисленні вороги сараною кидалися на неї, грабували її землю і закріпазували її людей. У довгих кривавих війнах обороняв наш народ свою волю.

Автор „Історії Русів” вкладає в уста Павла Полуботка полум’яні слова: „Коли за всяку кров, пролиту на землі, внімнеться її рід, то яка ж помста буде за кров українського народу, пролиту від крові Гетьмана Наливайка по сьогодні, пролиту великими потоками тільки за те, що він шукав волі, обороняв свободу свою і думав думками своєї людности!”

Споконвіку тривають ті завзяті змагання українського народу проти напасників, що зазіхають на його суверенні права. Можна сміливо сказати, що вся історія України є історією її боротьби за волю. У цій боротьбі були темні й світлі моменти, були дні світлого тріумфу української зброї і дні гірких поразок. Здавалося, що після Полтавської катастрофи Україна вже не встане. Але прокинулись творчі сили народу, прийшов український ренесанс, з новими ідеями, які піднесли націю до нових змагань. Український зорганізований націоналізм став завершенням цих нових ідей.

Ці думки насуюються нам у місяці травні, коли згадуємо наших героїв, наших велетнів духа, що, немов маяки, освітлюють шлях у майбутність. Подвиги героїв були не раз переломовими моментами в житті нашого народу і поривали молодь до наслідування.

В українському травні відзначаємо сумні до болю дати. В травні 1924 р. знищила Москва одного з перших творців українського націоналізму — Миколу Міжновського; в травні 1926 року советський агент убив великого мужа України, Головного Отамана українського війська під час визвольних змагань 1917-21 рр., Симона Петлюру; в травні 1938 р. згинув від московської бомби спадкоємець ідей Міжновського і зинів Симона Петлюри, полк. Євген Коновалець. І в травні, в місяці героїв, згадуємо день 5 березня 1950 р., коли в бою з московськими гекістами упав голова Проводу ОУН на Українських Землях, Командир УПА ген. Тарас Чупринка-Шухевиз, і день 15 жовтня 1959 року, коли від отруйної пістолі згинув Провідник ЗЧ ОУН Степан Бандера.

Живемо в гасах, коли геройські зини і любов до батьківщини, патріотизм таверуються як щось непотрібне, зайве різного роду „реалістами”, які закликають до коекзистенції з ворогом. Вони, ці псевдоліберали, стараються оплюгавити світлі постаті нашої історії, а наш національний храм обернути в інтернаціональну крамницю. Всім їм відповідаємо словами Григорія Сковороди: „Не знаю, навіщо носите мез, якщо не для боротьби, для якої він зроблений”.

Віддаючи гесть Героям, пам’ятаймо про найважливіше: суттю їхнього життя була ідея, яку мусимо здійснити, була дія, яку мусимо продовжувати до її завершення, наближаючи тим день визволення українського народу.

Правда по нашому боці, і вона — непереможна. Знамена Української Самостійної і Соборної Держави — золотий гризуб і синьо-жовтий прапор — ніколи не впадуть з рук борців-героїв, бо одних заступають другі, які ще з більшою завзятістю вестимуть боротьбу, аж до переможного кінця.

50 РОКІВ З ДНЯ СМЕРТИ

ВЕЛИКИЙ КАМЕНЯР

Український нарід на рідних землях і в усюму вільному світі вшановує в травні цього року пам'ять Івана Франка з нагоди півстоліття з дня його смерти.

Найбільший за весь пошевченківський період діяч нашої культури, поет, повістяр, драматург, дитячий письменник, сатирик, учений, дослідник, історик літератури, етнограф, соціолог, критик, журналіст, публіцист, редактор, перекладач, громадсько-політичний діяч, Франко залишив нам велетенську спадщину, своєю діяльністю вніс небувале зрушення в усі клітини культурного життя. Можна лише дивуватися його невсипущій енергії та працьовитості, величезній енциклопедичності його знань.

Та не тільки в багатстві і різноманітності велич Франкової спадщини, — невмируща сила її полягає в його безкрайній любові до рідного народу, в його полум'яному патріотизмі, у палкому бажанні допомогти народові, в твердому переконанні, що скоро „день світла, правди й волі засвітає”. Він „скрізь ставив рідний нарід підставою своєї діяльності, добро народне — метою, розум, науку — шляхом до мети” (Єфремов).

Вийшовши з народніх мас, син коваля, Франко в дитинстві відчув багато лиха і кривд через своє селянське походження, багато перетерпів, поки здобув жадану освіту. До своєї свідомої діяльності він прийшов загартований у життєвій боротьбі, свідомий того, що „життя то борня”, „лиш боротись — значить жить”.

Франко виступає на літературно-громадській арені в бурхливий період „тяжкого перелому” в галицькому житті, коли саме висунулись перші кадри нової інтелігенції, вихованої з селянства. Гордість зі свого селянського походження

~~~~~
 “VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
 Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
 Second class postage paid at General Post Office,

New York, N. Y.
 Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
 New York, N. Y. 10003

ня, прагнення допомогти народові, критика суспільного ладу — ці характеристичні ознаки нової громадської сили знайшли свій найвиразніший вияв також і в творчості Франка.

Дебютувавши своїми першими поезіями та повістю „Петрії і Довбуцуки”, основну свою увагу віддає Франко рідному народові, глибоко до серця приймає його тяжке становище, безправність, темряву. Заклики молодого поета: „Ори, ори й співай ти, велетню закутий в неволі й тьми ярмо!” сповнені непохитної віри в те, що нарід переможе, добуде своїх прав і оратиме вже „вільний власний лан”, буде „властивець свого труда і в власнім краю сам свій пан”.

У світлій вірі в перемогу розкривається велич Франка. Через неї він і його однодумці стають робітниками на шляху поступу, всю мету свого існування вбачають у боротьбі за щастя рідного народу.

Безсмертна поезія „Каменяри”, в якій у символічних образах борців за новий світ розкрито мужність, високу свідомість мети, героїзм самопожертви, — висловлює цю глибоку віру і впевненість, що жертвенні змагання увінчаються перемогою:

І всі ми вірили, що своїми руками
 Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
 Що кров'ю власною і власними кістками
 Твердий змуруємо гостинець, і за нами
 Прийде нове життя, добро нове у світ.

У цьому змаганні єднає кращих синів народу висока свідомість мети, „дух, що тіло рве до бою”, ідея визвольної боротьби. Вона зародилась від тисяч років, є незламною, живе в свідомості поколінь і ніякі ворожі перешкоди, ні тюрми, ні тортури не можуть її подолати. Навпаки, це ідея шириться, підіймає мільйони, збуджує в них сили і завзяття, підносить на боротьбу за кращу долю. Запальний заклик цей лунає скрізь —

І де тільки він роздасться,
 Щезнуть сльози, сум, нещастя,
 Сила родиться й завзяття —
 Не ридать, а здобувати,
 Хоч синам, як не собі,
 Кращу долю в боротьбі.

Високо підносячи народню пісню, відмічаючи її могутній вплив на широкі маси, Франко ставить і перед поетом велику відповідальність, і закликає його „ввесь свій мозок і нерви і серце” вкладати в свою пісню. Так само надзвичайно високо ставить Франко і мистецтво, що організує нарід, підносить його активність і сміливість у боротьбі за волю.

Усі Франкові твори, що виходили книжками: „В поті чола”, „Перехресні стежки”, всі оповідання славнозвісної Бориславської епопеї „Полуйка”, „Ріпник”, „На роботі”, „Навернений грішник”, „Вівчар”, „Яць Зелепуга”, такі перлини як „Боа констріктор” і „Борислав сміється”, становлять одну велику панораму страхотливих злиднів, пригноблення, безталання і поневірянь народніх мас. За прикладом великого французького романіста Еміля Золя, Франко з досвідом обдарованого мистця сходить у низини, „на дно” суспільного життя, спускається в саму гущину народу, виводить найбідніші, найтемніші кола людности, зображує драматичні сцени руйнування патріархального села, голодні мандрівки знедолених селян до нафтових копалень, до Галицької Каліфорнії з метою заробітків.

За свої громадсько-політичні погляди Франко тричі опиняється в тюрмі, але безстрашно тримається, у в'язниці пише свої надхненні твори, а готуючись стати перед судом, одягає свою оборонну промову в рими, сміливо і гордо визнаючи, що він виступав проти суспільного ладу, побудованого на несправедливості. Повні глибокого реалізму і хвилюючої правди його зображення побуту в тюрмі: „До світла”, „Панталаха”, „На дні”, як і цикл тюремних сонетів, які є гострим протестом проти наруги над людською гідністю у в'язниці і державної та поліційної сваволі.

Величний образ славного минулого українського народу, його волелюбні поривання, боротьба проти татаро-монгольської навали встають перед нами в історичній повісті „Захар Беркут”. Ідея єднання всіх сил у боротьбі з зовнішніми завойовниками проймає хвилюючо-драматичні події твору.

Часи панщини, часи безправного поневіряння селянства відтворені в поемі „Панські жарти”, де вістку про волю зустрічають люди як свято Великодня.

У своїх драматичних творах: „Украдене щастя”, „Будка ч. 26”, „Майстер Чирняк”, „Кам'яна душа”, „Учитель”, „Рябіна”. в історичній драмі „Сон князя Святослава”, у пролозі „Великі роковини” відбиті все ті самі актуальні питання сучасности, подані іноді і в подіях минулого. Та сама любов до рідного краю, прагнення повернути народові украдене в нього щастя проймають ці твори.

Прекрасні сатири: поема „Ботокуди”, „Ужас на Русі”, „Хлібороб”, „Свинська конституція”, „Оси”, часами досягаючи гайнівської сили сарказму і вбивчої іронії, демаскують і нещадно висміюють одвертих та прихованих недругів, пристосуванців, перевертнів, москвофілів, усіх тих, що послаблювали нашу єдність і шкодили національній справі.

Для дітей написав Франко славнозвісного „Лиса Микиту”, „Коваля Бассіма”, „Пригоди Дон-Кіхота”, „Коли ще звірі говорили”. Використовуючи міжнародні сюжети, виявив він себе прекрасним знавцем дитячої душі.

Як перекладач Софокла, Данте, Шекспіра, Гете, Байрона, Гайне, Золя та інших письменників, Франко чимало збагатив нашу літературну мову і підніс культуру українського перекладу.

Слідом за поемами, в яких піднесено загальнолюдські думки: „Смерть Каїна”, „Цар і аскет”, „Нове життя”, „Істар”, „Сатні і Табубу”, „Бідний Генрих”, „Поема про білу сорочку” пише Франко „Похорон”, де, виступаючи проти поеми Міцкевича, з великою силою засуджує валенродизм, запроданство, відступництво, вводячи зрадника найстрашнішим грішником.

Образ Івана Вишенського, визначного письменника і великого українського патріота, автора палких листів на Україну, повних полум'яної любові до рідного народу, розкрив Франко в однойменній поемі, подаючи живу динамічну постать цього суворого аскета і надхненного проповідника. Високими прикметами позначається і поема „На Святоюрській горі”, де зображений Богдан Хмельницький під час другої облоги Львова в 1655 році.

Вірячи непохитно у відродження України, пише Франко свого геніяльного „Мойсея”, вінець усієї своєї творчости, і в титанічних образах старозавітних персонажів виводить свій нарід і його змагання. Зображена в поемі трагедія

проводиря, не визнаного масами, втілює думку автора про український нарід, про потребу жертв для того, щоб він зрозумів високу мету змагань. Поемою „Мойсей” Франко ствердив непохитність своїх ідеалів, висловлених на зорі поетичного шляху в „Каменярах”, вкоронував свій життєвий шлях і таким голосним акордом закінчив свою письменницьку діяльність.

Творчий вклад Франка в усі ділянки культурного життя українського народу колосальний. Своєю літературною спадщиною письменник далеко посунув уперед розвиток українського письменства, своїми поезіями збагатив культуру вірша.

Франко запровадив нові методи наукового дослідження письменства і фолкльору і тим відкрив новий етап розвитку української науки. Його внесок на науковій ниві дуже великий. „Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року”, праці зі старого українського письменства: „Іван Вишенський”, „Варлаам і Йосаф”, „Чудо Климента в Корсуні”, з усної народньої поезії: „Українські коляди”, „Народні пісні”, „Український вертеп”, збірка „Приповідки”, редагування „Літературно-Наукового Вістника”, беззмінна участь у Науковому Товаристві ім. Шевченка, — цей внесок у золоту скарбницю нашої науки увінчує Франка як великого вченого.

Безліч статей на політичні, соціальні, економічні теми, заклики до зв'язків з Західньою Європою, популяризація в широких масах найновіших досягнень науки, праця в характері видавця, редактора і коректора, літературного та театрального критика, автора багатьох рецензій на твори письменства, на наукові праці і сценічні вистави — все це визначає Франка як видатного працівника на ниві журналістики.

Твори Франка давали надхнення нашим театральним мистцям для сценічних інтерпретацій і композиторам для створення музики. Скільки прекрасних музичних перлин створили на слова Великого Каменяра Микола Лисенко, Станіслав Людкевич, Кирило Стеценко, Нестор Нижанківський! На матеріялі повісти „Захар Беркут” Борис Лятошинський написав оперу „Золотий обруч”. На слова п'єси „Украдене щастя” чеський композитор Володимир Амброз і український музикант Юлій Мей-

Микола Щербак

ПОХІД

Хай наперед іде ваш похід,
Наче бистрії ріки.

І в а н Ф р а н к о

Скорбна туга занулась тобі
В чорну-чорну хустину.
І понесли на плечах Стрільці
Дорогу домовину.

І Барвінський, мов крилами б'є*),
Серце піснею крас,
А його все несуть і несуть
У безмежжя безкрас...

Сійся, пісне, ой, сійся й роди —
Золотая папшице!
І приймає у лоно своє
Плідні зерна землиця.

Світле сонце з проміння спліта
Мов вінки колоскові,
І підносить суцвіття весна,
Як безсмертя Франкові!
1966 р.

*) Коли Українські Січові Стрільці несли домовину покійного Івана Франка на Личаківське кладовище, співав хор під управою композитора Василя Барвінського.

МІРИЛОМ СПРАВЕДЛИВОСТІ

НЕ МОЖЕ БУТИ

БІЛЬШІСТЬ ГОЛОСІВ.

Шіллер

тис в різний час створили однойменні опери. Нещодавно український композитор в Америці Олег Стратичук створив оперу „Захар Беркут”.

Іван Франко все життя присвятив праці для народу, для його добра, для тріумфу національних ідей і про себе устами Мойсея сказав:

Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзягттю, —
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.

І в а н Л е в а д н и й

У СОРОКОВІ РОКОВИНИ З ДНЯ СМЕРТИ

3 ДУМОК І ВИСЛОВІВ СИМОНА ПЕТЛЮРИ

25-го травня 1926 року в Парижі з рук московського висланця згинув Голова Директорії і Головний Отаман Української Народньої Республіки Симон Петлюра — символ відновлення української державности і збройної боротьби в революційних роках 1917-1921. Петлюрівщиною назвали вороги України той світлий період в українській історії і петлюрівцями — учасників тієї героїчної боротьби.

Нижче подаємо стислий вибір думок і висловів Симона Петлюри, почавши з його раних публіцистичних виступів, пізніших літературних рецензій, листів, укладених ним самим військових наказів та звернень і до останніх статей, написаних уже на еміграції перед трагічною смертю. Цей короткий вибір з писаної і друкованої спадщини С. Петлюри може бодай у якійсь мірі характеризувати широчину його зацікавлень і позначає славний шлях боротьби, що його перейшов він із своїм народом¹).

Внутрішній огляд

„... Панує реакція. Її природа, як відомо, тхірлива, і цим пояснюється страшна і тупа жорстокість, з якою вона вибухає... Вакханалія реакції досягла таких величезних, ганебних і обурюючих по своїй формі розмірів, а переслідування революційних і опозиційних елементів суспільства стали такими численними, що в деяких кругах останнього породили думку, начебто маніфест 17 октября²) дано на те, аби виявити всі небезпечні суспільні елементи для уряду і завдати їх туди, де „Макар телят не ганяв”...

„Вільна Україна”, ч. 3, березень 1906. Петербург.

Українські катедри

„Новий академічний рік приніс декілька радісних вісток для національно-безправного українського громадянства... З початком занять по школах... деякі професори університетів заявили, що вони читатимуть лекції з українознавства і почасти вже приступили до читання тих лекцій. Так, почав викладати в Київському університеті та на Вищих жіночих кур-

сах у Києві лекції про історію української літератури проф. Лобода; в Петербурзі на Вищих жіночих курсах читає лекції з історії України А. Єфименкова. Скоро почнуть читати українські лекції (в Харківському університеті) проф. Сумцов про історію української літератури, проф. Халанський про українську мову і проф. Багалій про історію України...

„Слово”, Київ, ч. 20, 22 вересня 1907 р.

Українське село і еміграція в Америку

„... Взагалі можна сказати, що українські емігранти і з Галичини і з нашої України не гублять зв'язків між собою в далекій Америці. Вони закладають різні товариства, як політичні, так і культурно-просвітні, влаштовують українські спектаклі, збираються часто на віча, живо цікавляться всім тим, що діється в рідній країні, звідкіль недоля та злидні примусили їх тікати в чужий край... Вони часто посилають сюди чимало грошей на різні громадські справи... взагалі не забувають своїх національних обов'язків до рідної країни і рідного народу”.

„Слово”, ч. 21 і 22, 1907.

Ідейна боротьба з українством

„... у Києві засновано навіть „Союз русских националистов”. „В наше сумасшедшее время, — каже один з основоположників цього клубу Д. Савенко, — украинофильское движение развивается и находит себе среди интеллигенции и полуинтеллигенции все более и более сторонников. Необходимо признаться, что мы проспали украинофильское движение... Ныне украинофильство настолько выросло, что с ним уже необходимо считаться и бороться” („Киевлянин”, ч. 89). В „сумасшедшее время” треба думати приходять до голови і „сумасшедшие” ідеї, так, принаймні, гадає Д. Савенко... І коли вірним є те, що „сумасшедшее” не має ніякої будучности і таїть у собі самому зерно власної смерти, то очевидно із заходів „русских националистов” не вийде нічого втішного для них...”

„Слово”, ч. 16, Київ, 1908.

1) Усі цитати взято з ювілейної книги: „Симон Петлюра”, статті, листи, документи, вид. УВАН у США, Нью Йорк, 1956, ст. 480.

2) Опублікований царем Миколою II, як політичний маневр, під час революції 1905 року маніфест, який „забезпечував” громадські свободи сумління, слова, зібрань, спілок та ін. Ред.

Критика чи деморалізація

„Журналістика наша шукає шляхів, методів для свого виявлення і науково-обґрунтованого служіння ідеям розвитку. В такі моменти жур-налістика вимагає не дитирамбів для себе, не димку кадильного, не вихвалявань, а поважної допомоги і безсторонньої оцінки її достойнств і хиб... Сила критики і значення її полягає в тому, що вона звертається не тільки до свідомості читача, а й до волі його. Та тільки за-клик критика до волі — діяльності читача, чи то в сфері думки, чи то в сфері промислової діяльності, може бути тоді, коли він — критик — має свій власний світогляд...”

„Слово“, ч. 42, Київ, 1908.

Українські студентські організації

„Сучасне становище українського студентства... не таке поважне та впливове, яким би воно мусило бути відповідно до кількості українського студентства (з походження) в школах. Та коли пригадати, що й самий український рух, як більш-менш свідомо громадська течія — явище тільки недавніх часів, то нема нічого дивного і в тому, що українське студентство не займає в університетах на території України ідейно того помітного становища, яке належить йому по самій логіці речей. Елементарний розвиток українського руху за законом ко-нечности скоріше чи пізніше приведе, звичай-но, до українізації студентства... і перетворен-ня його в свідому національну силу...”

„Україна“, квітень 1907, ст. 30-32.

Заснування Українського Наукового Товариства в Києві

„Значним фактом у житті українського на-укового Товариства в Києві. В момент фор-мування національної свідомості українського народу треба визнати заснування Українського Товариства в Києві. В момент фор-мування національної свідомості його з невідомої або — в крайньому разі — з „хаплов“ у свідомих своїй приналежності до певного національного колективу одиниць, заснування такого това-риства виявляється якраз на часі. Викликає но-вими потребами нашого національного життя, Українське Наукове Товариство може відпра-ти величезну ролю, як наукову, так і громад-ську...”

„Україна“, червень 1907, ст. 87-92.

Нам'яті Коцюбинського

„У свідомості й пам'яті українського суспіль-ства образ М. Коцюбинського як мистця і май-стра рідного слова буде тісно злитий з образом письменника-суспільника, що брав цікавість до життя і був активним учасником національ-ного будівництва. Він глибоко вірив у збуджен-ня сил рідного народу і в світле майбутнє зем-лі, що його породила...”

„Українська Життя“, ч. 4, 1913, ст. 5-8.

Франко — поет національної честі

„... Авторів цих рядків хотілось би вписа-ти кілька сторінок в ювілейну літературу і при-тяти читачеву увагу до одного моменту в різ-номанітній щодо змісту поетовій творчості, як йому здається, до моменту особливо цінного з громадсько-національного погляду. Це — мо-мент національної честі і національної гідно-сті...”

„Українська Життя“, ч. 5, 1913, ст. 26-40.

Лист до Дм. Донцова

„Дорогий Товаришу! Як одержите цього листа, будете вже знати про смерть Леви Українкі. Ваші асоціації, про які писали в своєму попередньому листі в зв'яз-ку з вістями про нещодну смерть Леви Україн-кі, справди-лися раніш, ніж можна було сподіватися. Стра-шенна втрата для нашої літератури. Косар не-вблаганний косить наші таланти і культурині сили. В дану хвилину не всім морально про-щось писати. Лише перемартовачи себе зверта-юся до Вас із проханням, коли тільки це мож-ливо, дати статтю про Леся Українкі. Цю писемність Ви любите. Коли любите когось — про того й пишете гарно. Отож, з мітязом до Леви Українкі дайте образ критичний і заслу-гу для української літератури і характеристичну її оригінальну, серед наших обставин, твор-чості...”

Ваш С. Петлюра”.

„Літературно-Науковий Вістник“, річник XXX, ст. 976-999.

Наказ Головної Команди Військ УНР

26 серпня 1919 р.

„Українське хороше військо, скуте націо-нальною свідомістю свого великого визвольного змагання, освячене кращими заповідями

своїх прадідів, непереможно і швидкою ходою посунуло вперед до кращої долі, здобуваючи її своєю і вражою кров'ю. Самою історією судилося нашому славетному козацтву принести на своїх багнетах волю й щастя своїй рідній землі і усім тим, хто на ній з давніх-давен оселився. А бандити всього світу, спіймані на гарячому вчинку — большевики, наче ті положливі злодії, нестримно тікають на північ, у свій темний закуток . . .”

До населення всієї соборної України

„ . . . Важкий шлях, народе України, до твого щастя . . . Тернями встеляють його твої вороги і, як дикі звірі, вичікують хвили, коли б кинутися на тебе й своїми забрудненими пазурами впитися в твоє молоде тіло й ссати з нього твою святу кров. А ти, зневірений і втомлений, блукаєш серед цього бруду, чуток, провокацій, підлесливих обіцянок, котрі тільки розпоршують твої сили й розбивають дух твій. Зневір'ю, розчаруванню не може бути місця в час, коли на довгі літа вирішується твоя доля, твое щастя і твій добробут. Тільки міць, єдність та тверде, непохитне стремління до повної незалежності й свободи може бути нашим побратимом . . .”

О. Доценко: „Літопис Української Революції”, т. II, кн. 4, 1923.

До населення України й повстанців (1921 р.)

„До вас, непоконані борці, що напружують останні зусилля, щоб захистити рідну хату від ворога, до вас, що вкрили себе своєю обороною Батьківщини славою на цілий світ, до вас, дорогі брати, буде моє слово.

Наші кати-большевики розпускають скрізь чутки, ніби повстанці нищать єврейське населення. Я, Головний Отаман Українського Війська, не вірю в це, не вірю, бо знаю український народ, який, пригнічений грабіжниками-завойовниками, не може сам утискати інший народ, що однаково з ним страждає від большевицької влади . . . Якщо ви зустрінете поміж комуністів євреїв, пам'ятайте, що вони для свого народу такі ж зрадники-каїни, що забули віру і закони батьків своїх, як і ті наші зрадники, що пристали до комуністів . . .”

В. Іванис: „Симон Петлюра”, 1952, ст. 177.

Народе український!

„ . . . Коли самотня армія українська в обороні всевітньої культури являла високий зразок мужности й легендарної відваги, великі держави Європи не хотіли розуміти змагань наших національних, не хотіли відчутти власних своїх інтересів. Тероризована большевицькою загрозою Европа готова була допомагати таким безнадійним авантюрам, як спроби Денікіна-Врангеля, і свідомо закривала очі свої на криваву боротьбу України, Білоруси, Дону, Кубані, Грузії та інших народів Кавказу. Зачарована споминами про колишню могутню Росію, великодержавна Европа не хотіла допомогти надмірним змаганням народів, що творили власні демократичні держави і спільними силами бажали спинити криваву хвилю комуністичного імперіалізму московського . . .” (Січень, 1923).

Відозва з архіву арх. Є. Бачинського.

Надії на еміграційне громадянство

„ . . . Українська еміграція є органічною, інтегральною частиною цілого українського народу, що під чужою владою перебуває. Політичні думи, культурно-освітні стремління і організаційні змагання до утворення власної держави української нації повинні наскрізь проїняти і українську еміграцію, яка в спеціальних умовах свого перебування на чужині, здебільшого в європейських державах, мусить тут виконати відповідальну частину загальнонаціональної і загальнодержавної програми, а власне ту частину, що її народ наш під окупаційною владою доконати не може, а яка, проте, має величезне значення в справі будівництва Української Держави.

З брошури, що її видав С. Петлюра під псевдонімом О. Ряст. 1923 р.

Розпочинаючи видання „Триуба”

„ . . . В українську державність ми віруємо, українську державність ми ісповідуємо, — в її неминучості ми переконані. Для нас вона є до певної міри живою реальністю, бо ідею її ми носимо в серці, бо її духом, потребами овіяне наше життя. Ще не затих гуркіт рідних гармат недавньої боротьби за нашу державність, ще не засохла свята кров, пролита мучениками і лицарями її, ще не розвіявся той дух боротьби, що піднімав вірних синів нації на велике діло і поведе ще знову їх за собою, щоб допровади-

ПІДСТАВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

8. Праця

Мірилом і знаменником цивілізаційної і культурної вартості кожного народу є праця, що її цей народ виконує.

Ідея праці, як гасло нашої сучасної духовості, що

зрівняла пораз інтенсивніше впродовж останніх ста літ

у процесі демократизації. Однак, усвідомлювання цієї

ідеї почалося значно раніше.

Сучасне поняття нації, як поняття у часті всіх у ді-

лі будівляння національної майбутності, є в суті кон-

цепцією праці. Ідентифікація варті варті відповідала-

ності за дією нації з держави, потогодній, уярме-

ної, — на наряд, зробило цілу збірноту ковалем дію,

зробило всіх робітниками справи, потогодній, якій

бачилося раніше на гряді рації держави і мілітарних

чинів. Відкрилися при цьому безмірні простори перед

умом, який зрозумів, що дію не можна відкидати, але

ли нація не зможе закріпити дару дію, навіть коли б

ної в національній буття. Без випрацьованої в собі си-

має бути, стоті в простому стосунку до праці, якоже-

на лютерії одноразовим вибухом, натомість усе, що

знають, що нації не вдається нічого в житті здобути

ся: ми дивимся на нього тепер як люди праці, які

во. Завдання, що лежить перед одниницею, потгибило-

роблення нації, так ніби вона мала починатися нано-

треба її відробити. Сучасна епоха мусить братися до

мом, який зрозумів, що дію не можна відкидати, але

ли нація не зможе закріпити дару дію, навіть коли б

ної в національній буття. Без випрацьованої в собі си-

має бути, стоті в простому стосунку до праці, якоже-

на лютерії одноразовим вибухом, натомість усе, що

знають, що нації не вдається нічого в житті здобути

ся: ми дивимся на нього тепер як люди праці, які

во. Завдання, що лежить перед одниницею, потгибило-

Ідея лежить у всьому, що наряд має. Вона є сумою

зусиль покоління, з яких кожне поможує отриманий у

спадщині доробок і переає його далі.

Колі ми маємо сьогодні, замість диких пущ, лани

культивованої землі, замість коліб і ліп'янок мурова-

ні міста і все, що уможливило нам життя і робити нас

переможецями в напологелівий відвічний боротьбі люди-

ни з природою — то завдячуємо це праці наших пред-

ків. Іх зусилля видно в тому, що ми успадкували від

минулого. Ніщо не є виключно нашою здобичою. Все

має свій дуже далекий початок. Навіть поденний ку-

сок нашого хліба безпосередньо зв'язаний довгим лан-

цюгом покоління з працею перших орачів нашої землі.

Те саме і в ділянці нашого нематеріального дороб-

ку. Все, що становить наше духове й інтелектуальне

багатство, всі наші почування та врівання, думки

й пориви, туга і змалання мають свій початок у духо-

вому житті наших предків.

Іде по них, шляхом безперервного спадкування, ді-

стаємо ми те, що в своїй суці становить зміст діюї на-

роду, а що, розпорошене на атомн, є також змістом ді-

шці кожного з нас. І тут ніщо не доконалося відразу,

ніщо не доконалося само, але все росло і помножува-

лося шляхом повільних наверхствувань, шляхом праці

кожного окремого покоління.

Національна душа віднаходиться, доходить до син-

тези в ідеї, а національна ідея не є винаходом умової

спекуляції, але є психічним законом, який доріває до

Наші політичні за державність

„Тризуб“, ч. 1, 1925.

... „Тризуб“, ч. 1, 1925.

... Ми певні, бо дієність шодня нашу пев-
ність стверджує, що Україна не помирилася з
московсько-болшевицькою окупацією і що во-
на, зберігаючи відпорну силу в собі, думає і
дає про знищення, коли слушний час приде,
окупантської влади, збираючи покншо необхі-
дні для того засоби, передумови успішної бо-
ротьби. Ми, виявляючи собою органічну частину
нашого народу, живемо одними думками, як і
вся наша Батьківщина... „

Перед широким світом

„Тризуб“, ч. 1, 15 жовтня 1925.

... „Тризуб“, ч. 1, 15 жовтня 1925.

ти до кінця розпочатий віками національний
чин. Дух цієї боротьби овіває націю і нас, чя-
стину її, що перебуває на чужині... „

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

права на державне життя.
ціонально використовує для ствердження своєю
творчості, всього того, що нація і свідома і іра-
домлені, організаційної праці, ідеологічної
чужою і своєю. Боржкою і рідною. Кров закін-

че на продовження розпочатого... „
Моральним чотиринутником — отим старо-
козачьким табором — поставимося ми в пере-
ходові дні нашої історії до всіх невіддільних насту-
пів на нашу єдність та вірність випробуванням
ідеям. Скупимося один біля одного з готовні-

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

... „Тризуб“, ч. 1, 22 січня 1926.

свідомої влади над душами в атмосфері праці. В народі спочиває сила, уява народу, почуття єдності; в ньому мрія про національне відродження знаходить силу реалізації і засіб здобуття цілі: працю.

Національна свідомість, що виявляється в ідеї, починається не в філософській книжці, але в глибинах космічної душі народу, де на ідею немає ще слів. Завжди ще прийшов прагматизм, берсонівський „елян віталь” і філософія Жоржа Сореля, був відомий факт, що в національних покладах спочиває психічна сила національності, органічно пов'язана з засадою праці.

Нові часи доказали, що нарід є скарбницею не тільки національної краси, але й його політичної сили. Завданням новочасної думки стало витворити органічну свідомість національної волі так, як органічною є сполука психічних первнів у сирому стані в глибинах народу. Наступила синтеза струменів у вигляді гасел органічної праці зі струменями романтичної доби; посталала органічна ідея праці, що є національною боротьбою, концепцією відповідальної праці в цілі будівництва національної могутності, витворювання з природних сил народу доцільного життя, що охоплює цілість народу.

І душа народу була колись пущеною, яку треба було корчувати та приготувати під управу і засів. І в душі народу є ще й досі облоги, здичавілі пустелі, які ждуть щойно на плуг і зерно, отже ждуть на працю, що, занехаяна або невиконана вчасно і з достатнім зусиллям, домагається здійснення.

Сучасне і майбутнє покоління мусить цю працю виконати, мусить відробити залеглості, що їх залишили в тій ділянці попередні покоління, які або не вміли, або в своєму розлітванні не хотіли, або в часі неволі не могли працювати з належною напругою над помноженням цивілізаційних і культурних багатств.

Перешкода неможливості перестане для нас існувати з моментом повернення незалежного політичного буття. Але вже тепер ми мусимо вміти і хотіти працювати на занедбаних полях і з відповідною напругою, щоб хоч частинно відробити наші залеглості. Інакше вони виростуть ще більше і ще більшим тягарем придувають плечі наших наслідників.

Отже, найпершим завданням українця, сповненого турботи про сучасний стан і майбутність національної культури, — мусить бути пробудження в народі загальної охоти до праці і плекання вмілости продуктивно працювати в усіх ділянках, так матеріальних, як і нематеріальних.

Ми часто порівнюємо нашу вбогість з багатством інших народів. Імпонують нам французи, англійці, німці. Ми бідкаємося над нашим упослідженням і вважаємо себе за пасербів долі. Але ми не беремо досить критично до уваги того, що різниці між цими народами і нами мають своє джерело в тому, що сума праці, виконаної впродовж віків французами, англійцями і німцями, значно перевищує суму праці, виконаної нами. Ми забуваємо також про причини, які породили таке явище.

Але, не зважаючи на це, Україна, щоб втримати свою господарську незалежність в майбутності, мусить ста-

ти варстатом напруженої праці на всіх полях, її продукційність мусить збільшитись у всіх ділянках. Бо тільки таким чином уникнемо руїни, а може навіть заглиди в новій, скріпленій по війні емуляції народів.

Нам треба мати на увазі, що з моментом звільнення України з-під московської окупації, — а це може статися несподівано і незабаром, — на нашому терені витвориться грізне суперництво чужих елементів з менше підприємливим, менше здібним до ініціативи, а передусім менше працюючим місцевим елементом.

Що інше ми можемо їм протиставити, чим іншим будемо поборювати господарський підбій нашого краю, як не працею, як не такою її організацією, яка не боїтиметься суперництва.

І тут доходимо до проблеми найважливішої для нашої майбутності — до вміння організувати працю, тобто до її культури. Коли зуміємо цю культуру здобути, коли цілому нашому життю надамо пульс і ритміку рівномірного, щоденного зусилля — тоді не потребуємо нічого боятися.

На жаль, хронічним браком, постійним недомаганням нашого життя є брак організаційних уміlostей, хоч нас оправдує факт, що в умовах, в яких живемо, все сприяє радше дезорганізації, ніж наведенню цього внутрішнього ладу і порядку, які є об'легшенням праці. Але наших оправдань світ не буде слухати, оцінюючи нас на основі не нашого минулого, але нашої теперішності.

А покищо, в порівнянні з Заходом, який звик до муравлиного змагання мільйонів, до сумлінного використання кожної години, майже кожної хвилини робітничого дня, — наша праця стоїть далеко позаду.

Економісти стверджують, що видатність праці українця за даний відтинок часу дво- або трикратно менша від видатності праці англійця чи німця. Це стосується нас усіх — людей освічених, що працюють при бюрках, хліборобів і промислових робітників. Усі маємо на сумлінні один і той самий гріх — гріх оцього українського муляра, який впродовж години укладає в три рази менше цегол, ніж французький чи англійський муляр.

Загальність цього явища змушує нас шукати також його загальної причини. Чи справді є нею вроджене ліниство і брак темпераменту? Дослід вказує на щось інше. Він вчить нас, що українець в чужому середовищі стає знаменитим робітником, який не тільки не дає себе впередити, але й перевищує в охоті до праці інших.

Українець-робітник в Америці, Англії, Німеччині, у Франції здобув собі признання працедавців. Так само українець інженер, учений, навіть мистець працюють в чужому середовищі інтенсивніше, ніж в Україні.

Чому воно так? Яка причина цих змін, де криється їх таємниця?

Вона — у ритмі праці даного людського середовища, в пульсі щоденності. Цей ритм непомітно пориває в свої триби кожного, впрягає його у вир обов'язку, приневолює живіше рухатися, дотримувати кроку тим, що йдуть поруч. Як на вулиці, коли людська хвиля штовхає вперед і пориває з собою прохожого.

Уся природа живе згідно з засадами устійненої, хоч таємничої для нас, ритміки. Ритм є всюди і в усьому. Його чує вразливе вухо музики в голосах землі, повітря і моря. Схоплює його вразлива душа поета. Охоплює його й окреслює стислий ум ученого, який стверджує, що всі т. зв. у фізиці гармонійні рухи, що постають внаслідок вічного переформовування статичної енергії з певним постійним напняттям в динамічну енергію, мають свою ритміку. Навіть і наші груди підносяться ритмічно в віддиху і наше серце б'є рівно, раз скорше, раз повільніше, залежно від фізичного та духового стану, в якому ми перебуваємо. Збуджені радістю, відчуваємо прискішений темп, втомлені і виснажені, відчуваємо, як він слабне.

Отже, ми є, не здаючи собі з цього справи, під постійним володінням ритму всередині і назовні нас. Всередині витворює його обіг нашої крові, назовні пульсує ним усе життя, що нас оточує.

Ритмічний рух залізничного поїзду несе нас у простір, ритмічний грюкіт трансмісійних пасів і ритмічне скандування молотів у фабриці сп'яняють нас і збуджують. Навіть позірний хаос великого міста, з невмовкаючою метушнею, галасом і шумом його вулиць, сповнених гуркоту, має свій своєрідний ритм, який на нас діє. Він приголомшує свіжоприбулого селянина, але постійному мешканцеві дає тисячі спонук, насичує його враженнями і стає для нього необхідним, як наркотик.

Кажуть, що один день перебування в Лондоні, Нью Йорку, Парижі чи Берліні спричиняє в новоприбулому змїну в обігу крові і прискішує перетворення матерії в його організмі. І цьому не можна дивуватися. Бо ці метрополії мають той пориваючий ритм, який дається відчувати сильніше, ніж в інших містах. Надзвичайний розклад дня, математично стисле вичислення часу на працю, на їду, на дозвілля, на відпочинок — все це захоплює прибулого в свої міцні руки і каже йому жити так, як живуть інші. А хто не піддається цьому залізному закону, той залишається поза дужками. І саме такого могутнього ритму праці треба Україні, щоб могла вона виконати як слід завдання, що на неї чекають.

Економічна наука віддавна обчислила, якої дошкульної шкоди національному багатству завдає кожна прогайнована одиницею година впродовж дня праці. Ці години, помножені на число мешканців краю, є вже вразом мільйонових втрат, що впродовж року дає мільярди недоборів, які ведуть нарід до банкрутства.

Це банкрутство наближається до нас тому, що населення України вже сорок сім років живе в умовах невілльничої праці і, позбавлене приватної власности, є тільки найманою робітною силою окупанта. Ця обставина вбиває ініціативу і морально нищить людину.

Видатність праці українського робітника впродовж години в три рази менша, ніж робітника на Заході; український робітник, залишений без наглядача, перестає працювати або працює недбало; український робітник не почувається ані до обов'язку праці, ані до громадянської відповідальности за те, яку шкоду робить цим цілості національного життя, бо український

нарід живе в неволі, перестав бути господарем на власній землі, а над усім національним життям завис кулак окупанта. І це відноситься не тільки до робітничої верстви, але до всіх, бо робітником є кожна працююча людина незалежно від того, чи вона працює у фабриці чи на полі, в копальні чи в ремісничому варстаті, в установі чи у себе вдома.

Ця обставина обтяжує нас усіх відповідальністю і наказує вже сьогодні думати про зарадчі засоби в майбутньому. Що треба робити, щоб стерти цей намул неволі? Що робити, щоб повернути в українській незалежній державі правильний стосунок і правильну поставу української людини до праці? Як дійти в майбутньому до того, щоб у кожному плоді української праці лежало максимальне зусилля, як найцінніший стрижень його змісту?

Без зусилля не постає нічого тривалого і доброго — ані простий стілець у варстаті столяра, ані твір мистецтва в робітні мистця. Бо шляхом зусилля, а не іншим шляхом, входить до кожної праці душа працюючої людини, цей невловний і чудесний подих, без якого праця стає механічним, бездушним виконанням певних чинностей. Щойно зусилля надає їй творчих, шляхетних прикмет. Підносить її з низин примусу і веде до вершин радісного перемагання перешкод у пошукуванні форми, що віддає ідею.

І не є правдою, що тільки мистець або вчений можуть радісно працювати, в почутті творчого характеру своєї праці. Бо творчий первень заложений у кожній праці, і почуття творчости може мати кожний, хто полюбить свою працю і віднайде вміщений у ній глибокій сенс життя.

З уваги на це не є слушний поділ праці на творчу і нетворчу, бо творчі сили народу мають свій більше або менше досконалий вираз не в окремих ділянках, а в цілообразі життя тієї асоціації, яка свідомо, в почутті свого індивідуального „я" становить націю.

Нація, як така, мусить жити повнотою своїх сил. Мусить усі ті сили мати напоготові і визволити їх на заспокоєння всіх своїх матеріальних і духових потреб. Межу між одними і другими важко перевести.

Очевидно, наука, література і мистецтво є могутніми викладниками творчости народу, але ця творчість заточує ще поза ними дуже широкі круги і мусить виявлятися буквально в усьому, що стосується життя народу.

А коли візьмемо до уваги, що життя, як явище, не є жадною викінченою конструкцією, але є тим, що стається з хвилини на хвилину, тим, що є в постійному русі, в постійному змаганні до вдосконалення, тим, що не знає ніколи спокою, відпочинку, сну, але зривається кожного світанку до щораз нових зусиль, — тоді легко зрозуміємо, якого велетенського видаткування творчих сил вимагає для себе цей процес невинного будування завтрішнього дня на підвалинах скогороминуючого нинішнього дня.

Отже, без творчого первення не може обійтися жадний акт волі народу, жадний чин, що має бути доконаний, жадна реалізація найбільш поземної цілі, отже — жадна праця.

Усе, що торкається життя народу, отже ціла дійсність народу, мусить бути сперта на його творчу силу. І свідоцтвом тієї сили є зарівно бібліотеки і музеї, де нагромадилися скарби думки і національного духа у вигляді творів науки, літератури і мистецтва, як і чисто зовнішній вигляд сіл і міст даного краю, стан його управних піль, лук і городів, його лісове господарство, його дороги та мости, його залізниці, фабрики і копальні, спосіб життя його мешканців, їх одяг, ступінь заможности і т. д., одне слово: все, в чому міститься праця.

І коли в чужих краях імponує нам оцей зовнішній вираз загального добробуту і культури, то не можемо ні на хвилину забувати про те, що в тому всьому міститься творча сила народу, який в цьому краю господарить. І що хоча першим джерелом тієї сили були, безсумнівно, вищі духові організації, однак велетенська праця, супроти вислідів якої стаємо зачудовані, була виконана згідним творчим зусиллям мільйонів, що втілює у життя терпеливо й уміло ініціативу своїх духових провідників.

Зовсім інакше у нас. Ніколи не бракувало нам світлих ініціаторів, але ми завжди хворіли на брак оживлених творчою волею виконавців їх задумів і вказівок. Звідси маємо в нашому письменстві пам'ятники небуденного розуму побіч найполум'янішого, яке будь-коли існувало у світі, почування любови до батьківщини, а в житті — зник практичного сенсу будування тієї батьківщини творчим зусиллям кожної одиниці, яка свідомо здійснює частину національного ідеалу, що припадає на неї.

Задивлені в підхмарні вершини, які для широких мас народу зовсім не існують, бо вони не можуть їх доглянути в теперішньому стані своєї культури ума й духа, — ми забули самі і не освідомили в цьому ряди робітників, що кожний з них є у своїй ділянці творчою силою народу; що найпересічніший громадянин краю, байдуже, чи це буде доробкевич, що буде кам'яницю в місті, чи селянин, що садить дерева довкола своєї хати і закладає перший сад у селі, чи робітник, що обслуговує машину в фабриці — кожний своєю працею виконує частину національної праці.

Ми забули, що культура народу не є манною, яка падає з неба, щоб нагодувати голодних, але що її втворюють поволі мільйони зусиль волі, які складаються від віків на щоденне зусилля народу, підіймане не тільки тому, щоб заспокоїти життєві потреби даного покоління, але водночас, щоб дати наслідникам видиме свідоцтво існування цього покоління та його праці в батьківщині і для батьківщини, в даному періоді часу.

Про творчу працю і про творчі зусилля в обсязі будування України в минулих віках говорять нам пам'ятники будівництва, розсіяні по нашій землі: церкви, палати і панські двори, кам'яниці Кисва і Львова.

А ми? Ми стоїмо перед руїною, матеріальною і духовою, найбільшою, яку знає історія України, і ждемо зміни обставин, яка дозволить нам почати велике діло відбудови.

Всі ми покликані до відбудови батьківщини. Не тільки

ки ті, які дають народові запліднюючі ідеї, бо самі ідеї, хоча б були найвищі, не виконують щоденної праці. Вони самі не можуть „творити” життя, але вони є на те, щоб надавати творчий розгін іншим душам, робітникам, і щоб з тих душ визволяти творчий первень, який у них міститься, а може лежить приспаний.

В моменті очікуючої нас загальної праці, конечної для нашого видужання від ран, що їх завдав нам ворог, — мусить виявитися ціла творчість народу, і вона повинна виявитися не тільки наукою, літературою і мистецтвом, але всім, що до українського життя належить, що цьому життю надає його власної, індивідуальної, національної постаті.

Співтворцем цього діла відбудови повинен стати кожний, хто свою власну цеглу з любов'ю кладе під спільний храм національної культури, хто бере циркуль, молот чи кельню з думкою, що при допомозі цих знарядів буде Україну, хто промінь свого духа вплітає в найбільш навіть матеріальне підприємство, бо в житті нації дух і матерія повинні лучитися у спільному творчому зусиллі.

Щойно тоді на нашій землі витвориться згідний і परिवаночий усіх ритм праці.

Сьогодні заколюче його і каламутить кожний, хто працює лїново, без зусилля і без радості, невільничо і під примусом. Сам лїнуючись, витручує інших з праці, пульс якої переривається або навіть зовсім зникає.

Це — об'яв тяжкої суспільної хвороби.

Лїкувати цю хворобу — це значить уміло організувати працю в кожній ділянці, спрягати окремі, розпорошені зусилля в одне могутнє зусилля народу, і належно користати з усіх здібностей, з усіх сил, які маємо до розпорядження.

Тих сил марнується у нас дуже багато. Наша праця є радше доривочна і випадкова, ніж плянова і скоординована. Куди б ми не глянули, всюди видно в нашій праці прогалини і недотягнення. Вони постали внаслідок нашої неволі, внаслідок розбиття українського життя і позбавлення його тієї підстави нормального розвитку, якою є політична свобода.

Однак, з моментом привернення тієї свободи матимемо тим більший обов'язок показати, що наші розкуті душі, уми й руки вміють творити і працювати не гірше від душ, умів і рук інших народів.

Нічого нам для цього не бракує. Маємо всі умовини не тільки розвитку, але й розквіту. Маємо край багатий, невияловлену землю, невичерпні мінеральні родовища, географічне положення особливо сприятливе під господарським оглядом. Наша чисельність велика, робітних рук маємо досить, можливість розгорнути продуктивність у всіх ділянках майже необмежену. Але передусім маємо здібний, обдарований нарід.

Наш робітник під оглядом кмітливости і зручности не тільки витримує порівняння з кожним іншим, але перевищує не одного зі своїх закордонних товаришів польотом ума і швидкістю орієнтації. Маємо до того ж непроглядні ряди досконалих ремісників і цілу армію кваліфікованих робітників. Але це — жовніри без вождя. „Вождем” у цьому випадку є організація праці, її

впорядкування і дисциплінованість, те, що дає велетенську перевагу німцям над іншими народами світу.

Коли б ми мали організацію праці тільки частинно наближену до німецької, ми досягли б уже впродовж кількох десятків літ подивугідних вислідів.

А втім, цього самого українського робітника вмів запрягти до праці, видресувати і вишколити американський підприємець тільки тому, що є або сам народженим організатором, або поставив на чолі своєї фабрики спеціаліста-організатора, бо й така спеціальність існує в Америці.

Є в Америці люди, які присвятили себе тільки справі організації, які відбули спеціальні студії і які працюють у великих підприємствах тільки тимчасово, як їх організатори.

Нам, на жаль, бракує таких спеціалістів від економії часу, сил і праці в кожній ділянці, і тому наш робітник, несхоплений у тверді кліщі організаційного примусу, завжди вискакує з трибів, як погано наставлене колесо.

І знову це стосується не тільки робітника у великому промислі. Навпаки, там приневолює його до пильності машина, що працює ритмічно і не фольгує ні на хвилину. Але де замовкає ритм машини, де сама людина повинна витворити ритм і застосувати до нього своє зусилля, там праця у нас кульгає, без належного напняття і навіть без належної сумлінності. Тому теж брак організації відбивається негативно на цілообразі нашого життя.

Подібно мала продуктивність у ділянці нашої науки, літератури, навіть мистецтва залежить у значній мірі від браку належної організації наукової, літературної і мистецької праці.

Духові й інтелектуальні сили народу, безумовно, більші, ніж його продуктивність у тих ділянках. Але як же часто ті сили марнуються і збиваються з правильного шляху, ходячи самопас, не впряжені до жадної організації.

Це саме є всюди. На кожному кроці брак організації б'є в очі і зачудовує чужинця, вимуштруваного в праці, як жовнір, що напотемки знайде свій кріс і знає, в якому ряді має стати. А ми, чуючи апель, бігаємо і крутимося довкола, перешкоджаючи одне одному. Во всьому нашому життю бракує ритму й організації, а таким чином бракує і ладу та порядку.

А організація починається вже в тій суспільній комірці, якою є родина і дім. Коли там немає ладу і порядку, коли там розпрягається життя, то тим більше воно розпрягається назовні, при великому варстаті національної праці, де кожний має своє місце і свій обов'язок, спізнитися виконувати якого не вільно.

Тим часом ми спізнюємося до кожної праці постійно і завжди, а тим самим спізнюємося до її плодів, до добробуту широких мас, до їх культурного піднесення

шляхом цього добробуту. Чи спізнюємося теж загоювати рани, завдані нам довголітньою неволею, привернути нашому господарському організмові нормальний обіг крові, утривалити наше політичне буття, виликувати рани, завдані нашій духовості?

Ніщо так, як культура праці, не запевняє народів, щоб властива людина стягла на властивому місці. Бо в праці міряються здібності, виробляються характери, тужаві воля і родиться високе почуття відповідальності, без якого не можна виконувати жадної влади.

Людина істотної праці — це людина впертої, невпинної боротьби, що не знає спочинку, отже людина чуйна, передбачлива, призвичаєна перемогати перешкоди, людина, яка здає собі справу з того, що кожне занехаання відповідної чинності у відповідному моменті — це неповоротна втрата.

Кожний знає, що необроблювана земля заростає бур'янами і дичавіє, що сад, біля якого ніхто не ходить — пропадає. Такою землею, таким садом є все, бо все потребує старання, опіки і праці.

Нарід, коли тільки на хвилину залишає свою працю — дичавіє, вироджується.

Держава і її політика, господарський добробут мешканців краю, лад і суспільний порядок, моральність і релігія, письменство і мистецтво — це не здобичі, що їх можна собі присвоїти, підбираючи мед із чужих вуликів, але це найвищі добра, що їх кожний нарід мусять у собі і для себе випрацювати, добра, в яких міститься зусилля покоління і які наступним поколінням мусять бути передані, щоб вони дали їх збагачували.

Тому праця є підставою національної культури. Її традиції так само святі і необхідні, як традиції героїських перемог. І недарма меч і плуг стоять один біля одного, як символи оборони границь проти неприятеля і мирної праці.

Всякі пристосування власних ідеологічних і програмових засад до зовнішніх впливів, викривлювання та зменшування їх відповідно до тактичних вимог на відтинках нашої діяльності в зужому та ворожому середовищі підкопує самі основи визвольної боротьби. Через ідейно-програмову опортунізацію, гезер відступлення від повноти й гистоти власних цілей, замазування їх в огах народніх мас — ставиться під знак запиту успішність і доцільність визвольної революції, вищеплюється сумнів, та можлива й доцільна така боротьба за применшені, половинчасті цілі, які не відповідають вповні духові й потребам України.

Степан Бандера

СКЛАДАЙТЕ НА ПРЕС-ФОНД ВІСНИКА!

Д-р Зенон Р. Винницький

ЗА БЕЗПЕРЕБІЙНУ УКРАЇНСЬКУ ДИПЛОМАТИЧНУ ОФЕНЗИВУ!

(Закінчення)

В 1917-1918 роках Українська Центральна Рада докладала всіх старань, щоб досягнути домовлення з Францією та Англією і отримати їхню підтримку в боротьбі з російсько-большевицьким урядом Леніна та з німецько-австрійським натиском. Коли б Франція й Англія хотіли й могли дати підтримку Україні й захоронити її від інвазії Німеччини чи Советської Росії, українці ніколи не підписали б Берестейського договору, і стан політичного укладу сил у світі сьогодні був би інакшим. Актом з 29 грудня 1918 р. уряд Франції визнав „де факто” Українську Республіку, а в січні 1918 р. — уряд Великої Британії. Тим часом молода польська й стара царська російська дипломатія шаліли в столицях великодержав, щоб за всяку ціну знищити Українську Народню Республіку. Шеф Головної Команди Армій Антанти, французький маршал Фердинанд Фош підготовляв пляни війни альянтів з большевиками, але вони скінчились висланням озброєних французами польських дивізій Галлера на фронт... проти Української Галицької Армії.

Прем'єр Франції й голова Мирової Конференції в Парижі, Жорж Клемансо, жив у стані жахливого страху перед Німеччиною і був типовим французьким егоїстом. Завдяки польській дипломатії залюбився він в ідею „моцарствової Польщі”, яка буде санітарним кордоном Європи проти большевиків і найсильнішим союзником Франції на Сході Європи проти Німеччини. Мріяв він також про реставрацію російської імперії, маючи до неї сентимент тому, що російські армії врятували 1914 р. Париж від німецької окупації. Його міністер закордонних справ, Пішон, був виразним прихильником російської імперії й стояв під впливом кол. царського амбасадора в Парижі, Сазонова, і довів до того, що Америка й Франція дали арміям Колчака й Денікіна воєнну, матеріальну й фінансову допомогу у висоті 950 мільйонів доларів!

Цікавим епізодом в історії української дипломатії були українсько-французькі переговори в лютому 1919 року. З рамени міністерства закордонних справ УНРеспубліки, проф. К. Мацієвич, С. Бачинський та А. Марголін розпоча-

ли розмови з французькими представниками Антанти в Одесі, на чолі з ген. Д'Анзельмом. Слід згадати, що українські дипломатичні представники разом з делегатами Білоруси, Дону й Кавказу вручили їм плян створення федерації України, Білоруси, Дону та Кавказу. Французи, однак, предложили проєкт французько-українського договору, в яким ген. Д'Анзельм, як „представник Антанти”, визнавав „суверенний” уряд Директорії УНРеспубліки, створеної 1 листопада 1918 р. за ініціативою Українського Народного Союзу.

Проект передбачав, що будь-які зміни в персональному складі Директорії повинні бути узгоджені з Антантою доти, поки триває війна з большевиками. Дальші клявзулі визнавали Українську Армію „частиною антибольшевицької армії в українській зоні” і забезпечували за Головною Командою Альянтів право контролювати центральну адміністрацію українських залізничних шляхів та транспорт збройних сил. Французька контрола фінансових справ України була теж обговорювана. Франція зобов'язувалась зробити належні кроки для „швидкого допущення України на Мирову Конференцію в Парижі” та „запевняла земельну реформу в Україні й скликання в найближчому часі Українського Парляменту на базі загального, рівного, таємного й пропорційного голосування”. Три останні точки зобов'язували Францію „гарантувати підтримку демократичному урядові України на весь час війни з большевиками; подбати, щоб ніякі добровольчі армії (Денікіна чи інші) не були присутні і не брали участі в мілітарних операціях на території України”, і що „Одеса, Миколаїв і Херсон та їхні дистрикти є частиною української зони й підлягають урядові Директорії УНР”. В додатку, французькі представники в Одесі настоювали, щоб Винниченко й Чеховський зрезигнували з членів уряду тому, що на Заході мали вони опінію крайніх лівих соціалістів. Обіцяли дати поміч у війні з большевиками й забезпечити Українську Армію танками й іншою зброєю, альянтськими дивізіями й інструкторами.

. В зв'язку з таким проєктом в Одесі появилися в березні 1918 р. грецькі дивізії, а в тому був плян включити їх разом з французькими й румунськими відділами в склад Української Армії. Все було готове до підписання договору між Парижем і Києвом. Несподівано наприкінці березня 1919 р. французькі представники повідомили уряд УНР, що телеграмою з Парижу їм доручено ніякого договору з Україною не укладати. Так Франція підписала з альянтами присуд смерті для Української Держави. Кажуть, що конфлікт інтересів Франції, Англії й Італії відносно майбутніх можливостей в Україні зумовив таке рішення уряду Франції, і що Англія й Італія запротестували проти сепаратного договору Франції з Україною. В червні 1919 року шість представників соборного уряду УНР відвідали Клемансо. Для них він мав лише одне цинічне питання на устах: „Чи правда, що очолений Петлюрою український уряд є большевицький?” Це було повторення інсинуацій поляків, щоб дискредитувати українців на Міровій Конференції та оправдати польську криваву окупацію Галичини. Однак, це був рівночасно офіційний курс світової політики переможної Антанти.

В грудні 1918 року уряд Англії прийняв за основу своєї політики супроти України таке становище Ллойд Джорджа: „Українці із Східньої Галичини й Північної Угорщини мусять бути визнані, як окрема державна одиниця, або їх треба трактувати, як єдність з урядом у Києві без огляду на те, чи останній уряд буде визнаний, як незалежна держава, чи тільки частиною Росії, на федеративній чи іншій базі”. Ллойд Джордж, однак, мусів капітулювати перед чітко пропольським становищем Клемансо, з яким він ніколи гармонійної співпраці налагодити не міг. Росію вважали англійці союзником у війні з Німеччиною, а тому всю мілітарну й фінансову поміч давала Англія ген. Денікінові. Зокрема Вінстон Черчілл був великим адвокатом допомоги царським недобиткам, хоч із міркувань потреби воєнного спротиву і знищення большевиків.

ЗДА проголосили устами президента Вільсона відомих 14 пунктів з вимогою про застосування принципу самовизначення народів при будові нової політичної мапи Європи. За ціну прийняття його вимоги про створення Ліги Націй він мусів резигнувати з інших вимог. Відо-

мо, що 26 листопада 1918 р. д-р Євген Петрушевич, голова уряду ЗУНР, передав через посольство Швеції дипломатичну ноту урядові ЗДА, прохаючи про допомогу й арбітраж. Тодішній державний секретар ЗДА, Роберт Ленсінг, був рішучим ворогом доктрини Вільсона про самовизначення народів і, під впливом польських та білих російських дипломатів у Вашингтоні, вимагав від членів української дипломатичної місії в Парижі 3 червня 1919 р., щоб Україна піддалася й визнала уряди Колчака й Денікіна, яким американці давали солідну поміч. Падеревський, перебуваючи в Америці, зумів придбати багато впливових людей для польської справи серед американських експертів, науковців та старшин військової інформаційної служби.

У 1918 р. ще був у Вашингтоні акредитованим амбасадором Росії Борис Бехметєв, якого іменував Тимчасовий Уряд Керенського. Бехметєв зводив на манівці американську публічну опінію через пресу й особистими зв'язками з Ленсінгом та високими урядовцями Державного Департаменту. Він вполював у них переконання, що „в Росії властиво нічого не сталося”, тільки потрібно, щоб Америка визнала омський уряд ген. Колчака. Будь-які прояви підтримки національних держав не-московських народів він таврував, як втручання „у внутрішні справи Росії”, а при тому вимагав воєнної і фінансової допомоги від Америки, щоб допомагати Колчаківі й Денікінові, які вели війну проти нових національних держав на руїнах царської імперії, за виїмком очевидно — Польщі. Це тому, що поляки підтримували засаду збереження „єдиної неділимої” Росії.

Через натиск американської Польонії, яка завжди при виборах у ЗДА відігравала поважну роль, та слабі позиції Вільсона напередодні нових виборів, його декларативні концепції не могли врятувати української державности, тим більше, що між ним і Клемансо ніколи повного порозуміння не було. Вся світова політика в той час була підпорядкована майже виключно вимозі інтересів Франції.

Так склалося, що Америка давала колосальну допомогу арміям Колчака і його недемократичному, реакційному урядові. Англія, як другий бастион західньої демократії, підтримувала антидемократичні й реакційні уряди Денікіна й Юденіча, а Франція секретно благосло-

вила й допомагала польським дивізіям Галлера в його імперіалістичній війні з демократичною республікою Західньої України. Український уряд, який боровся за закріплення демократичного режиму на Сході Європи — не дістав помочі ні від кого.

Польська дипломатична боротьба проти України під проводом Польського Комітету Народового в Кракові була вершком перфідії, брудних засобів і практичного макіявеллізму. Це був власне Польський Комітет Народовий, який розсилав через пресові агенції різні татарські вістки про війну з українцями і безсоромними плягіятами засмічував світову пресу. Вістки про те, що діється на українських територіях, були подавані не із Львова чи Києва, але звичайно з Амстердаму, Копенгаги чи Відня. Телеграма, яка обігнала всю світову пресу 4 листопада 1918 року, була вислана з Амстердаму й звучала, що „українців у Львові підтримують німецькі й австрійські полки”. Іншим разом поляки фабрикували вістки одного і того самого дня до різних поважних світових щоденників про те, що „Петлюра зайняв Москву”, що „Петлюра, провідник українських селян, уклав договір з Денікіним”, і рівночасно, що „Денікін зайняв Київ” і ось-ось займе Москву. А все це було спрямоване на те, щоб викликати неприхильність до українців, мовляв, вони зв'язалися з німцями й австрійцями, ворогами альянтів, і що Україна — це „царство хаосу”. У висліді такої антиукраїнської пропаганди, міністер закордонних справ ЗУНР, д-р Василь Панейко, мусів чекати довго в Швейцарії, щоб уряд Франції дав йому ласкавий дозвіл в'їзду до Парижу для участі в Міровій Конференції. На ділі Україна була під гострішою бльокадою Антанти, як навіть Советська Росія. А потім Мирові Конференція віддала Західню Україну Польщі, а мирові конференція в Ризі закріпила решту українських територій під московську окупацію.

Про мир, що його принесли ці мирові конференції для українського населення, можемо читати в „Кривавій Книзі”, що її видав уряд ЗО УНР в 1919 році. Це є ганьба ХХ століття, що за злочини поляків і москалів, які є злочинами проти людства, їх досі ще не судив ніякий міжнародній трибунал. „Кривава Книга” подає: — в Кульчицях коло Самбора польські воєводи жажливо змасакували три українські жін-

ки й, не чекаючи на їхню смерть, живими закопали в землю; — в Кобилянській Волі коло Старого Самбора польські воєводи підпалили хати, а коли господарі, жінки й діти вискакували з хат, щоб рятуватись від вогню, їх стріляли; — в Гриневі коло Бібрки, після побоїв і насильств над вагітною жінкою, її били прикладами крісів по животі, так що вродила негайно дитину з розторощеною головою; — а в його родинному селі, Нагуєвичах коло Дрогобича, польські воєводи зігнали дітей та молодь до дзвіниці і підпалили її.

Довгі є списки звіроднілих насильств армій окупантів над українським цивільним населенням. Орган Польської Соціалістичної Партії „Роботнік”, Варшава, з 8 листопада 1918 р. писав, що „інформації про відносини у таборах (полонених воєвод УГА й УНР) ... мусять викликати жах” ... Советський „рай” в Україні приніс чекістські каземати, масові розстріли, Соловки й Колиму. Україна має сьогодні лише дещо понад 35 мільйонів населення. Тоді як згідно з рахунком натурального приросту ми повинні мати 100 мільйонів українців.

**

Тому існує в нас концепція „орієнтації на власні сили”, яка від кожного з нас вимагає максимального вкладу праці у розбудову всіх існуючих вартостей українства. В 1918 році ми зуміли створити державну адміністрацію, героїську армію, а навіть скромний, ідейний український дипломатичний корпус. Аналіз фактів виказує, що ми були здібні до власного державного правління. Ми мали визначних українців-політиків у парламентах Австрії, Росії, а опісля навіть Польщі і Чехо-Словаччини. Ми мали визначних військовиків, генералів у російській, австрійській армії, а потім у польській армії. Сьогодні українці є маршалами навіть всесоюзної советської армії! Українці — це здібний народ, а тому здається нам, що політики різних держав багато мають на сумлінні і багато винні Україні в обличчі історії. В 1918 році — українці були зрілі до правління!

В міжнародніх і дипломатичних вовчих ямах ми втратили державу, нам її вкрадено, навіть якщо визнаємо, що не було чужого капіталу, який фінансував би українську справу, не було в нас індустриальних своїх чи чужих магнатів, можливо не було в нас також повної єдності мільйонів душ українського народу.

Сьогодні, через 48 років, ми з гордістю згадуємо й віддаємо наш глибокий покін основоположникам модерної української дипломатії, членам дипломатичного корпусу соборної української Держави, які все найкраще в своєму житті видавали, щоб вибороти при злеженому столі холодних західних столиць крашу до людолюбства для українського населення. Віддаємо покін таким українським дипломатам, як інж. Григор Сидоренко, проф. Олександр Шулгин, граф Михайло Тішкевич, д-р Михайло Лозинський, полк. Дмитро Вітовський, проф. К. Маціевич, д-р Володимир Старосольський, Володимир Темницький та низка інших.

Встановуючи основоположників української державності й української модерної дипломатії, ми рівночасно мусимо визнати конечність зни в вільному світі, яка мусить тривати до того часу, коли господарем-сучасним української землі стане український народ. Цей писаний кровю й мукми українських людей постулат ми повинні закріпити, як діловий виклик часу з приводу 25-ліття Українського Конгресового Комітету Америки. Працю української дипломатичної та української пресової служби, яку переважно польські й російські імперіалісти, мусимо продовжувати всі ми і всюди там, де лише у вільному світі живе людина, в якій б'ється українське серце. Цю працю мусять продовжувати всі українці, що живуть у вільному світі, а зокрема ми, що живемо в країні зоряного прапора ЗДА!

Ми маємо багато ворогів. Тому здобуваймо систематично і на кожному кроці якнайбільше переваг для України. Здобуваймо в кожній ситуації, яку приносить буденне життя, привіллів між майстрами світової публічної опінії, журналістами, працівниками радіо й телевізії, між державними мужами Америки, міського, степового чи фермерського рівня! Дбаймо про чужомовну докUMENTАЦІЮ української культури, наших політичних аспірантів і вимог, даймо про внутрішній порядок, про нашу моральну й фінансову силу та невтомну динаміку наших дій, якщо хочемо, щоб американські українці могли сповнити Богом дану їм історичну місію! Вирощуймо здібних і сильних українських людей до провідів нашого культурного, громадського й політичного життя і визнаваймо ті концепції наших практичних дій, які сприяють молодих професіоналістів, які чекають на те, щоб вступити їх в русло будівництва наших політичних дій. Такі є мої сердечні бажання з приводу 25-річчя існування нашої амбасади в Америці — Українського Конгресового Комітету — та близького Ювілейного Конгресу Американських Українців.

Допінують належно наші можливості й шанси, пам'ятаючи, що світової слави польський музикант, І. Падеревський, своєю діяльністю в Америці створив психологічні передумови для відтворення польської державності, — що світової слави чеський економіст, проф. Тома Масарик, створив в Америці політичні передумови для створення Чехо-Словацької Республіки. Пам'ятаймо, що без вирішного впливу американських ірландців і американських життів у 1948 році не могла б постати вільно Республіка Ірландія чи вільна держава Ізраїль. В цьому відношенні слід відмітити постійну й систематичну українську дипломатичну діяльність, що її веде голова ЦК АБН, Ярослав Стецько, який невтомно працює в користь української справи і цілого нашого народу, зберігаючи, маючи, єдиний систематичну галілеї української дипломатичної місії у вільному світі. Мо-

Ми мусимо вірити в історичне післанництво американських українців, у нашу місію праці в користь привернення державності України; Ми маємо багато ворогів. Перелядуючи мультимільйонного накладу „Світовий Альманах 1966 року“, що його має кожний пересічний американець, можна знайти там на стор. 498 список кардиналів Вселенської Церкви і таких раяок: „Косиф Сліпий, Український Архiepіскоп Львова... — росіанин“! Чи Ви, читачу, вже на цю справу зааратували перед Апостольською Легатурою у Вашингтоні і в редакції цього Альманаху? Чи може Ви думаете, що це має робити завжди інші, тільки не Ви і я? Кажіть, що це малий, неважкий фронт, але думайте: його генетичний корінь той са-

В. С-ко

З'їзд московських шовіністів

У новозбудованому Палаці Рад в Москві відбувся наприкінці березня XXIII з'їзд Комуністичної Партії Советського Союзу. Партер і амфітеатр цього скляного палацу виповнили делегати з усіх т. зв союзних республік, компартій держав-сателітів і 86 інших закордонних країн. Не прибули на з'їзд представники компартій Японії, Китаю, Альбанії, Нової Зеландії. Не приїхали представники розтрощених народним гнівом компартій Індонезії та Гани. Світова преса чекала сенсацій.

А проте, вироблений протягом десятиліть ритуал цього партійного зборища нічим не був порушений. На подіюмі, на тлі намальованого на стіні гігантського обличчя божища Леніна,

го бюро в Мюнхені можемо з певністю називати перманентно діючим міністерством закордонних справ вільних українців. В цьому переконують нас факти.

До такої постави справ кличе нас дійсність, бо Україна знаходиться сьогодні під окупацією багато більш небезпечного режиму, як був російський царський уряд. Сьогодні не Валусєви, але також українці — Юрії Смоличі, Катюші Колосови, Юрії Кочубеї та академіки Білодіди й інші вірні лакеї Москви намагаються приспати комуністичним чадом неціональну чуйність українців, допомагаючи москалям обернути стару історичну українську націю в південне плем'я „великого російського народу”. 3-го грудня 1965 року в „Радянській Україні” (ч. 282), академік І. К. Білодід, віцепрезидент Академії Наук УРСР і голова секції суспільних наук писав: „Українські буржуазні націоналісти, що перейшли із служби Гітлеру на службу долару й Бонну, оскраженіло ведуть ідеологічну диверсію проти Української Радянської Держави”. Колись казалось, що „нет, не било і не будет”, а опісля, що Україна це „німецька інтрига”. А тепер ці гайдуки Москви твердять, що українські патріоти служать чужим інтересам. Нас баламутити вже ніяк не годиться. За те баламутство заплатили ми кров'ю і смертю 7-ох мільйонів українців в 1930-их роках. Атака Білодіда лише доказує нам, що, не зважаю-

засідала президія — верховні жерці комуністичної псевдорелігії. Вони сиділи мовчки — непомильні і всевідаючі. На трибуну сходили промовці-доповідачі і монотонними голосами шаманів, у традиційній модуляції, в певних, наперед знаних місцях підвищуючи тон до крику, виголошували промови-звіти. А решта в притемненій залі, втупивши очі вперед, слухали, плескали, коли треба, в долоні, підносили руки на знак згоди і в патетичних місцях промови вибухали оваціями. Все це — без диригента.

Ані слова критики, незгоди, заперечення на цій диявольській месі. Зовсім так, як тоді, коли в центрі президії сиділа присадкувата з чорними вусами і подзьобаним видом людина з

чи на близько 50 років кривавої політики Росії супроти України, російські імперіялісти не змогли знищити моральної й правової сили Четвертого Універсалу й ідей УССД!

Існують нині три великі басейни українства: в Україні, що її народу накинений Москвою адміністративний апарат не репрезентує; мільйони українців на Сибіру, про яких світова публіцистика твердить, що вони знищили невільничу систему в економіці СРСР і зломали страх перед терористичним режимом Москви; і третя сила українства живе у вільному світі. Ці три сили у близькому майбутньому об'єднаються, і тоді прийде кінець останньої у світі імперії.

Наш бій з Москвою мусить закінчитися переможно, бо мариво кружить по Європі і на горизонтах усіх континентів. Це мариво — неминучої загибелі комунізму! Комуністи небезпечні й брудні противники. Нічого шляхетного від них очікувати не можемо. Тому тим більше, коли в міжнародніх і дипломатичних вовчих ямах втратили ми нашу державність, перманентна українська дипломатична офензива мусить стати кличем часу й вимогою наших дій, нашого життя, бо ми віримо в нашу перемогу й відродження суверенної Української Держави. Віримо, що з нами правда і з нами Бог, а кров і муки мільйонів українців не можуть пропасти даремно.

люлькою в зубах, як тоді, коли її місце запосів лисий чоловік з жовтавим, обрзким обличчям старого циніка.

Хто ці люди на подюмі, хто ці „вожді”, ці московські шовіністи, що виступають в імені десятків народів, що, не питаючи згоди тих народів, визначають спосіб їх життя і думання — вирішують їх долю на основі ними ж інтерпретованих теорій Маркса-Леніна-Сталіна? Пересічні, випадкові люди, здебільша з технічною освітою, з сірими офіційними біографіями, що внаслідок закулісних борюкань, інтриг і підсиджувань вибилися на вершок партійної драбини. Як же спростачився, як зубожів духово за сорок років цей „мозок партії”, коли порівняти його з тим, що в перших роках після большевицького перевороту з голодної Москви замахувався на цілий світ! Жадної яскравої індивідуальності, жадного визначного інтелекту, почавши від Брежньєва, самозакоханого сибарита з нахабними очима і Косигіна з обличчям перетомленого євнуха. Ці та ще „таємничий” Суслов, ніби головний ідеолог, та обляпаний кров'ю Шелєпін, та інші сірі — партійна аристократія, представники „нової класи”, яка нічим не блиснувши, вже духово зістарілась і здрягліла, хоч ще цупко тримається за керму влади.

А ті, що в партері, амфітеатрі? Всіх делегатів прибуло на з'їзд 4.942, з того 847 з України, 158 з Білоруси, 204 з Казахстану, 111 з Грузії, 92 з Азербайджану, 42 з Литви, 48 з Латвії, 47 з Вірменії і т. д. Вони представляють понад 12-мільйонову масу щасливих посідачів партійних білетів. Серед них три чверті нагороджених орденами й медалями, 112 „героїв Советського Союзу”, 1.204 високих партапаратчиків, 352 маршалів, адміралів, генералів, 1.205 депутатів верховних советів, 175 лавреатів державних нагород. І, звичайно, серед них „прости” колгоспники та робітники, що єдиною їх функцією є своєю прихвильністю стверджувати, що КПСС — „авангард пролетаріату і трудового селянства”.

Склад делегатів за віком виглядає так: до 30 років — 8%, 31-40 років — 32.2%, 41-50 років — 34.3%, 51-60 років — 21.7%, понад 60 років — 3.8%. З тих, що вступили до партії в період 1917-1930 рр., лише 4.8%, з 1931 по 1940 — 15.5%, з 1941 по 1945 — 24.7%, з 1946 по 1955 — 24.2% і 30.4% в останніх роках. Отже,

54.9% вступили до КПСС вже після війни.

З цих цифр можна дещо виснувати, а зокрема уявити високу ефективність сталінських чисток, внаслідок яких виразно порушено нормальну зміну партійних генерацій.

Замість крикливої кльовнади, сухість і обережність

Що нового сказав перший секретар ЦК КПСС Брежньєв у своїй 5-годинній промові?

Ті на Заході, що сподівалися сенсацій, не почувли нічого цікавого. Очікуваної дальшої де-сталінізації не було, не було й виразного повороту до сталінізму, бо його ніколи в Кремлі не вирікались. Це було — стоп! ні кроку назад! Статус кво. Мабуть, там у Кремлі вирішили: те, що наробив Хрущов зі Сталіним, направити, завернути вже несила, отже, товариші, почекаємо, побачимо...

Прикметним для настроїв підсоветської інтелігенції може бути висланий перед з'їздом на адресу ЦК КПСС лист від 25 діячів культури — академіків, письменників і мистців, — в якому просили вони стриматися від регабілітації Сталіна, бо це, мовляв, могло б завдати неправної шкоди советському режимові.

У своїй промові Брежньєв ані разу не згадав на ім'я Хрущова, коли йшлося про внутрішні справи, і також Пейпінгу, коли йшлося про справи зовнішні. Але делегати, без сумніву, розуміли, про що і про кого йдеться, коли верховний жрець говорив про „нехтування законів соціалістичної економіки”, коли натякав на спричинця катастрофи в сільському господарстві. І, звичайно, розуміли, хто це той, що „розламає єдність світового комуністичного руху”. А цей розлам дуже непокоїть і страшить Москву, і, навіть ризикуючи своїм престижем в очах інших компартій, боялась вона устами Брежньєва вразити гострим словом червоних китайців, дармащо не гребують вони ніякими засобами, щоб дошкулити „білим дияволам”, тепер уже в подобі московських большевиків. Відсутній на з'їзді Мао Тсе-тунг напевно увесь час стояв перед очима президії з'їзду.

На місце хрущовської демагогії, крикливої кльовнади і масних жартів прийшли на з'їзд сухість і обережність партійної калькуляції, що її втіленням є новий провід КПСС. Тож не було зовсім мови на з'їзді не то про „поріг кому-

нізму", що його в 1980 році буцімто мало, згідно з пророкуванням Хрущова, переступити „советське соціалістичне суспільство", а навіть про „догнати й перегнати" Америку. Не зайнято також жадної виразної позиції в „творчому розвитку марксизму-ленінізму". Натомість сипалися з уст промовців цифри, цифри й цифри, що присипляли увагу делегатів і — нічого не розкривали.

Однак, не бракувало у промові Брежнєва типової ленінської демагогії. Всупереч загально-відомим фактам, говорив він про „успішне завершення семирічного плану", про „неухильне зростання колгоспів і радгоспів", про те, що „економіка соціалістичних країн розвивається швидше, ніж у країнах буржуазного світу". Похвалився навіть Брежнєв тим, що „нам вдалося добитися помітних зрушень до кращого: безперервно проходив у 1965 році продаж населенню хлібо-булочних і макаронних виробів", замовчавши при тому, з якої муки ті „вироби" печено, бож потай від підсоветських народів укладає Москва торговельні угоди про закуп збіжжя закордоном.

Але при всій сухості і ніби обережності у словах Брежнєв, як і всі його попередники, не міг обійтися від традиційних обіцянок-цяцянок, що їм не вірять уже навіть советські вихованці дитячих садочків. Отож, говорячи про новий п'ятирічний план, Брежнєв обіцяв колгоспникам щомісячну гарантовану платню замість „трудоднів" і пенсії на старість, робітникам — п'ятиденний робітний тиждень, а всьому населенню в цілості прибутків приблизно в 1.3 рази більше і „достаток" товарів першої потреби.

Як про подію великої ваги, що зайшла на з'їзді, пишуть західні коментатори про перейменування Президії ЦК і першого секретаря — на Політбюро і генерального секретаря, як називались вони за Сталіна. Це — казали делегатам — поворот до ленінських назв, прийнятих ще на XI з'їзді. А чи не є це спробою тих людей у Президії бодай поверненням сталінських назв підмурувати свій хиткий авторитет, пригадати советським громадянам і світові необмежену владу „батька народів", перед яким трусилися всі компартії на чолі з китайською?

Особливу увагу приділив з'їзд справам літератури і мистецтва. Судовий процес і заслання до „поправно-трудових таборів" московських письменників Синявського і Данієля, що пере-

пачковували свої твори на Захід, зустрілися, як відомо, з гострими протестами західноєвропейських інтелектуалів і навіть — нечувана досі річ! — французької та італійської компартій. Також поодинокі особи і зорганізована група з 50 советських діячів культури зверталася до ЦК КПСС з проханням облегшити долю засудженим письменникам.

Не знати, чи дістали ті діячі культури відповідь від ЦК, але на з'їзді письменник Шолохов, недавно відзначений нобелівською нагородою за „виявлений в його творах високий гуманізм", виклявши письменників-„зрадників", заявив: „Соромно за тих, хто намагається брати їх під свій захист і... подвійно соромно за тих, хто звертається з проханням віддати їм на поруки відщепенців..."

Так виглядає не в літературі, а в житті советський „гуманізм", так виглядає „свобода творчості в Країні Рад".

Бунтарські ферменти

Либонь, не одну годину в кабінеті Брежнєва дискутували партійні ідеологи перше, як опрацювали для його звітної доповіді ось такий пасус:

„...У нас, як відомо, чимало труднощів і хиб, і правдива їх критика в творах мистецтва корисна і необхідна, вона допомагає радянським людям поборювати ці хиби. На жаль, зустрічаються і такі ремісники від мистецтва, які замість допомоги народові обирають своєю спеціальністю очорнювання нашого ладу, наклепи на наш героїчний народ... Відщепенцям недорого найсвятіше для кожної радянської людини — інтереси соціалістичної батьківщини. Цілком зрозуміло, що радянський народ не може обминати ганебну діяльність таких людей. Він поводить з ними так, як вони того заслуговують..."

„Радянський народ" тут ні при чому. І з письменниками, які відважуються висловлювати свої власні думки, „поводяться" не звичайні громадяни, а — чекісти, що з них тепер советські письменники-соцреалісти роблять героїв, хоч це ті самі кати-нелюди, які за Сталіна вимордували мільйони людей по чекістських катівнях. Мабуть, на вирокові Синявському особливо заважила характеристика, що її дав він, сам росіянин, російському народові, назвавши його „нацією злодіїв і п'яниць, нездатних створити власну культуру".

Супроти групи українських письменників, ідейно зв'язаних з Симоненком — нині вже сим-

волом! — повелися совєтські правителі зовсім по-сталинськи: арештували і судили їх у Києві потаємці якоюсь „оперативною трійкою“, за-протримали десь, і навіть імен їхніх, крім Світ-личного та Лизюби, світ не знає. Недавно дійшли також чутки про арешти студентів у Львові.

Страх перед мислячою молоддю

На всесоюзному з'їзді в Москві і на з'їзді ком-партії України, що передувала московському з'їз-дові, в центрі уваги стояло „ідеологічне вихо-вання молоді“. Присвятивши значну частину своєї доповіді цій „актуальній проблемі“, яка найбільше турбує Кремль, Корнійчук говорив:

„... Не так давно деякі американські сенатори чіт-ко і недовзявачно сформулювали головну мету підريا-ної роботи проти Радянського Союзу: вести пропаган-ду так, щоб у майбутньому серед радянської молоді не було Матросових*!“. Осв куди цілється закоканих па-ли вігнин. Я про це кажу тому, що є у нас поодинокі мо-лоді люди, у яких вуха попухли від слухання ноча-ми хитрої і підступної антирадянської пропаганди по-радіо. Багато заржавилих націоналістичних гачів з гнилими черв'яками розкидали в ефірі наші найкращі во-роги у надії на те, що хтонебудь кинє на цю отруй-

ну наживку...“

В присвяченому з'їздові числі журналу „Ко-муніст України“, офіціозі ЦК КПУ (ч. 2 за лю-тий 1966), в статті „Під чорним прапором антикомунізму“ також основну увагу зверта-ється на „психологічну війну“ проти СССР, що її ведуть З.Л.А. Згадується тут і ненависний Мо-скві АБН, до якого, мовляв, входять „злочинці, Ча-стоїть спрешарована наприкінці квітня в Києві „Товариством культурних зв'язків з українця-ми за кордоном“ пресова конференція, на якій виступив „добровільний поворотець“ з Австрії, Степан Джугтаго, з розповіддю про „зрадниць-ку діяльність українських буржуазних націона-лістів“. Ціль цієї пресової конференції вираза: застрашити національно-свідому українську мо-лодь в Україні, викликати замішання серед емі-гранції і — скомпромітувати Організацію Укра-їнських Націоналістів, що бучітимо виконує зав-дання американської та німецької розвідок. Але й ця пресоконференція в Києві, як виходить з реакції запрошених на неї західних кореспон-дентів, провадилася, як провадилася пресокон-ференція, вилаштована в східньому Берліні пі-сля убивства сл. п. Степана Бандери.

Виражено на в'язуючи до опублікованих на За-ході цюденника і поезій В. Симоненка, автор цієї статті пише:

„Націоналісти тішать себе надією на сприйняти-встві до буржуазно-націоналістичної ідеології певної нестійкої частини нашої молоді. Як і інші ідеологи ім-періалізму, вони силкуються протиставити молодь старшому поколінню радянських людей, заперечують ідейну спадковість поколінь у нашому суспільстві. Од-ним із проявів цього підступного задуму є підбурю-вання творчої молоді проти славних традицій україн-ської радянської літератури, запопадливе викваліфова-ння та передурковування в націоналістичних виданнях окремих ідейно слабких творів молодих письменни-ків...“

Страх перед мислячою молоддю, яка після розвінчання Сталіна живе в ідеологічному ва-куумі, страх перед „бунтарським“ ферментом, що шумує в головах українських студентів, мо-лодик письменників та поетів, страх перед ро-діоналізмом виражено прозирає з усіх такого ро-ду статей, вичувається у виступах партійних ідеологів на московському з'їзді.

У безпосередньому зв'язку з арештуванням і засудженням групи українських літераторів стоїть спрешарована наприкінці квітня в Києві „Товариством культурних зв'язків з українця-ми за кордоном“ пресова конференція, на якій виступив „добровільний поворотець“ з Австрії, Степан Джугтаго, з розповіддю про „зрадниць-ку діяльність українських буржуазних націона-лістів“. Ціль цієї пресової конференції вираза: застрашити національно-свідому українську мо-лодь в Україні, викликати замішання серед емі-гранції і — скомпромітувати Організацію Укра-їнських Націоналістів, що бучітимо виконує зав-дання американської та німецької розвідок. Але й ця пресоконференція в Києві, як виходить з реакції запрошених на неї західних кореспон-дентів, провадилася, як провадилася пресокон-ференція, вилаштована в східньому Берліні пі-сля убивства сл. п. Степана Бандери.

Треба думати, що в поході проти української

му полкові.

*) Матросов — комсомолец, що згинув в останній війні і посмертно був нагороджений званням „героя Ра-дянського Союзу“. Його ім'я надано 42-му гвардійсько-

Україну, протягнути буржуазно-націоналістичну ідео-логію шпарни, через які можна було б і до нас, на „Українські буржуазні націоналісти вишукують всі-лякі шпарни, через які можна було б і до нас, на-рідний край, за яким щиро гукнуть...“

„Не обійшлося на тому зібранні, — читаємо в цій статті, — без того, щоб постукувати з приводу посли-ня міжнародного культурного обміну, завдяки чому рядовий емігрант „киває п'ятами“ від своїх націона-лістичних верховодів і складає правдиве уявлення про

Лев Шанковський

БІЛА ГВАРДІЯ І ЧОРНА СОВІСТЬ

(В альбом проф. Г. Чеботарьову з Принстону)

(Закінчення)

3

З метою дезінформації й одурманювання американців, чеботарьови та інші московські неділимці білої й червоної масти стосують ще інший „трюк”, який варто розкрити в цьому місці.

У своєму поборюванні українських визвольних змагань, чи пак в їхній мові „українського сепаратизму”, вони вперто поділяють український народ на „справжніх” українців, що нібито ні про який український „сепаратизм” і чути не хочуть, і на „вредних” галичан, що є носіями цього „сепаратизму” і придумують постійно чужоземні „вторгнення” на спільну російсько-українську вітчизну різних завойовників, головню поляків та німців.

Свій поділ українського народу на антисепаратистів і філосепаратистів неділимці тлумачать таким чином: на „справжній” Україні населення є православної віри, воно віками жи-

еміграції, а передусім проти українських націоналістів Москва з поміччю корнійчуків та смоличів шукатиме нової зброї і нових методів, копатиме нові канали, наставлятиме щораз хитріші пастки.

***

XXIII з'їзд КПСС закінчився. Особливих змін у складі Центрального Комітету не сталося: з обраних на XXI з'їзді 175 членів у новому ЦК залишилось 80% хрущовських „висуванців”. Але немає між ними самого Хрущова і його зятя Аджубея. З Президії, переназваної на Політбюро, зникли Мікоян і Швернік — найстарші більшовики з „ленінської гвардії”. Їх пересунуто до ЦК, поруч з „пенсіонерами” Ворошиловим і Будьонним. Без Сталіна і Хрущова сталінці і хрущовці ведуть партію далі.

Програмових проблем на з'їзді не порушувано, національних проблем, зокрема проблеми „злиття націй”, не обговорювано: „мудрий ЦК” на чолі з Хрущовим всі їх розв'язав уже на попередньому з'їзді. XXIII з'їзд ввійде в історію більшовицької партії без обличчя.

ло в одній державі зі „старшим” братом — великим російським народом, на цьому тлі створило з ним одну спільноту інтересів, головню економічних, і тому від російського пня ніяк відділятися не хоче, бажаючи на віки вічні жити спільно зі своїми „братами по крові”.

Навпаки, в Галичині, що перебувала під польською чи австрійською владою, була „католицькою”, витворилися внаслідок під'юджування ворогами російського народу „русофобство” й „сепаратизм”, що його, на думку неділимців, і далі культивують вороги великої Росії, різні американські сенатори та конгресмени, одурманені „галичанином” — проф. Л. Добрянським.

Якщо вірити російським єдинонеділимцям, то проф. Л. Добрянському вдалося створити у Вашингтоні потужну українську „лаббі”, що збирається розчленувати російську імперію, а може й зорганізує „вторгнення” американських сенаторів і конгресменів на „спільну” вітчизну. Очевидно, професори типу Чеботарьова боронять і боронитимуть загрожену імперію до останньої краплі... чорнила!

Ось так, у стислому вигляді, представляється казка про „справжніх” українців і „вредних” галичан. Казка ця перестас бути жартом, коли ми побачимо, скільки американців, а навіть американських експертів повірило в неї.

Ось, наприклад, проф. Джан А. Армстронг, один із найкращих знавців української проблеми в цій країні. Він не має найменшого сумніву, що Галичина була й є резервуаром „українського націоналізму”, але не цілком певний щодо справжніх настроїв українських народніх мас на центральних і східних українських землях. Він знає, що там „український націоналізм” проявив себе в різних ділянках життя, зокрема в роки другої світової війни, але радше припускає, що українські народні маси не дали йому всебічної підтримки, що вони нібито залишились незаангажовані. До речі, слід зазначити, що в його розумінні „український націоналізм” не обмежується виключно українськими націоналістичними середовищами, бо у

нього, наприклад, і харківська група Доленка є націоналістичною.

І так на кожному кроці ми зустрічаємо вплив єдинонеделімської казки про два різні види українців у цій країні. В своєму останньому творі проф. Ярослав Білінський присвячує цілий розділ своєї грубої книги на те, щоб своїм американським колегам пояснити, як це воно справді є на тих центральних і східних областях України.

До речі, існує докладне дослідження опінії українських емігрантів з тих областей, проведене експертами Гарвардського університету, з яких зовсім вилучено галичан, бо, мовляв, їхня опінія експертам була відома заздалегідь і без дослідження. Ця студія характеристична внутрішньою боротьбою експертів, що не могли знайти „золотої середини” між прийнятими ними тезами єдинонеделімської пропаганди і самим життям, що віддзеркалювалось у відповідях на запитники. Ось, наприклад, досліджувані експертами „східняки” відповідали, що з усіх емігрантських політичних середовищ підходить їм найбільше середовище АБН, і експерти мусіли додати довші пояснення на цю тему, щоб знецінити цю відповідь. Між своїми аргументами наводять вони теж „милозвучність” цієї назви — АБеЕн, що нібито досліджуваним підсувала таку відповідь.

У цьому місці не можемо відмовитись від ствердження, що наші рідні галицькі „суперпатріоти”, які люблять знецінювати все, що зродилось чи мало місце на схід від славетної річки Збруч, немало ллють води на млин російської імперської пропаганди про дві України. Цим галицьким „суперпатріотам” доволі часто відповідає подібний тип „східняцького” суперпатріота, що з усієї душі ненавидить галицького „прусака” і часами вироджується в рідкий, до речі, тип українського „федераліста” чи, прости Господи, навіть у малоросійського дегенерата.

На щастя, ці типи представляють зникальну меншість в рядах української еміграції, що повинно якоюсь мірою служити наукою чеботарьовим і їм подібним. Однак, вони ще ніколи не пояснили як слід, чому сучасна українська еміграція з центральних та східних земель України, таки в своїй переважній більшості, знаходиться в українському самостійницькому табо-

рі, належить до українських церковних та громадських організацій і підтримує український „сепаратизм”, тобто змагання за державну незалежність України. Серед цієї еміграції з центральних і східних земель бачимо українських інтелектуалістів, селян і робітників, отже всі соціальні прошарки „справжньої” України!

Всю абсурдальність єдинонеделімської теорії про дві України дуже легко доказати історично й фактично. Галичани такі ж „руські” люди, що й українці з-над Дніпра, і, здається, немає такої великої нації, в якій різниці між регіональними групами були б такі незначні, як між українцями. Історично галичани є „руським” племенем, але не є ним зрусифіковані фіни сучасної Московії, і це починають розуміти й помічати на Україні навіть кмітливі чужинці, як, наприклад, Едвард Кренкшо. Про галичан, як якусь відмінну групу серед українського народу, важко говорити зокрема під сучасну пору, коли сама Галичина стала майже географічним поняттям, а доля розкинула галичан по всій території Советського Союзу. Не тільки в Донбасі нараховується тепер понад 700.000 галичан, але знайти їх можна суцільними групами також у Сибіру та в Казахстані. Не зважаючи на це все, російські білі й червоні єдинонеделімці з витривалістю самодурів уперто вживають своїх тверджень про дві України, яких у природі немає.

Ось, десь в 1960 році, проф. Чеботарьов помістив був у „Новому Руському Слові” фейлетон про „торгівців ненавистю” — українських „сепаратистів”. До цього фейлетону долучено було мапу в англійській мові, що її пізніше окремим виданням поширювано між американцями. На тій мапі нарисовано було Україну, при чому картограф поділив її на маленьку Україну „А” і велику Україну „Б”. На маленькій Україні „А” зазначено було місто „Львов”, на великій Україні „Б” — міста „Київ”, „Харьков”, „Одессу”. „Ідеологія” цієї мапи повністю покривалася з „ідеологією” чеботарьовського фейлетону. Її завданням було показати американцеві, що „сепаратистична” Україна „А” при „справжній” Україні „Б” — це щось таке, як відома сталінська „козявка” при „слоні”. Очевидно, „слон” ні про яку „самостійність” і чути не хоче, і тому протиставляти американцям „сепаратистичну” козявку слонові — це ніщо інше, як заздалегідь ставити на биту карту.

Все ж таки вже перший погляд на цю знамениту „ідеологічну” мапу з чеботарьовської лабораторії показує, що її недотепний автор таки здорово промахнувся, так наче б то й бажав доказати правдивість московської народньої помовки, що в „хваленій капусті да много гнилых качанов”. Таким „гнилим качаном” для чеботарьовської ідеології двох Україн виявилась знову моя рідна Волинь, а теж південне Полісся, Підляшшя, Холмщина, або інакше північно-західні українські землі. Їх на знаменитій чеботарьовській мапі нема, немов їх корова язиком злизала.

Помилка ця трапилась не так уже просто. Річ у тому, що „ідеологи” типу проф. Чеботарьова таки справді не знають, куди зарахувати ті землі, чи до „справжньої” України, чи до „Галичини”. До католицької Галичини вони не підходять, бо всі ті волиняки, поліщуки, підляшани й холмщаки — православні, і ще в царській імперії перебували під такою випробуваною опікою, як опіка митрополита Євлогія. До „справжніх” українців їх годі зарахувати, бо всі вони „сепаратисти” й „руссофоби”. Бо й справді ж, чи не вибрали оці „триклятущі” волиняки у виборах до польського союму самих українців (і жидів, але ні одного поляка чи москаля), чи не зукраїнізували своєї Православної Церкви (все це через оцього „петлюрівця” — Полікарпа Сікорського) і чи не організували в роках другої світової війни „горезвісної” УПА, що трощила білих і червоних москалів аж пир’я з них летіло? І подумати тільки, робили вони це все в ім’я самостійної України, а не Росії білої, червоної, зеленої чи коричневої, такої любої серцям панів Чеботарьових, Вейнбаумів та всіх інших американських громадян такого роду й типу.

Таким чином, не знаючи, де подіти північно-західні українські землі, наші американські громадяни чеботарьово-вейнбаумівського роду їх промовчали, а їхні картографи на пропагандивній мапі для американців не показали. Але, не показавши цих земель, що є слабим місцем теорії про дві України так, як слабим місцем про насліддя Московією історії Київської Русі є історія Галицько-Володимирського королівства, „ідеологи”, не моргнувши оком, показали в усій ширині Україну „Б”, де нібито ніякого „українського сепаратизму” немає.

Поминаючи вже факт, що термін „сепаратизм” якимось особливо зловісно звучить в устах американських громадян імперсько-московської орієнтації, щось як в їхніх советських колегах обвинувачення з параграфу 58 — І-а карного кодексу, і що сичання при вимові цього терміну особливо ріже вуха в державі, засновники якої були „сепаратистами”, аргумент Чеботарьова і його колег про неіснування українського сепаратизму в „справжній” Україні підлягає перевірці. Бажаємо зробити цю перевірку підрахунком „справжніх” сепаратистів у „справжній” Україні „Б”, щоб виявити ганебність і підлість методів московських великодержавних шовіністів у поборюванні українських визвольних змагань. Методи ці ніяк не стають шляхетнішими, коли ті шовіністи вбираються в тоги професорів передових американських університетів.

4

Насамперед бажасмо поставити питання: де саме народився „український сепаратизм”, у Галичині чи на „справжній” Україні? На це питання не потрібно давати відповіді навіть Чеботарьовим, бо вони знають, що український сепаратизм народився, зріс і ідейно оформився на „справжній” Україні, і його не потрапили спинити ні валуєвські та емські укази, ні жадні інші заходи царської адміністрації.

У цьому місці не є нашим завданням представляти розвиток української політичної думки від часів упадку української козацької держави. Все ж таки на найважливіші етапи цього розвитку слід таки вказати. Гадаємо, що це був Тарас Шевченко, який українському народові завітнував боротьбу за визволення аж до остаточної перемоги. Його книга „Кобзар” стала священною книгою для українського народу. Вона містить у собі програму національного й соціального визволення українського народу, що вже своєю високопоетичною формою мусіла мати великий вплив на українські народні маси. Для всіх поколінь української нації — „мертвих, живих і ненароджених” — „Кобзар” став невичерпним джерелом незламної віри у визволення України.

„Батьком” сучасного українського націоналізму був харківський адвокат, Микола Міхновський. Це він кинув у маси політичну програму „Самостійної України” і своїм життям до-

вів вірність проголошеному ним ідеалові. Як юрист, Міхновський сформулював цю програму дуже просто: український народ Переяславською угодою (1654) добровільно вступив у державний союз з Московщиною, але, оскільки цей союз не дав українському народові ніякої користі, навпаки, приніс велику шкоду, то український народ цей союз зриває і стає на шлях будівництва своєї самостійної держави.

Українську історичну школу, що кинула була виклик єдиноділимському тлумаченню історії Східної Європи, очолив був не галичанин, а холмщанин проф. М. Грушевський. Грушевський та його історична школа стала справді, як писав большевицький вислужник Ярослав Галан, тим „інкубатором“, в якому вигривались „бандерівські яйця“, тобто майбутні борці за Самостійну Україну. За те большевицька Москва й знищила цього визначного історика і всю його історичну школу в „справжній“ Україні, докопавшись до всіх українських істориків — послідовників Грушевського.

Отже, не галичани, але уродженці „справжньої“ України проповідували потребу створення української держави шляхом її „сепаратизму“ від імперії. Чи ці українці залишилися в ізоляції від свого українського народу, від рідних народних мас?

Очевидно, що ні. Коли російська імперія впадала від революційного удару українського лейб-гвардії Волинського полку, що перший повстав у Петербурзі в річницю смерті Шевченка, українці негайно взялися за впорядкування своїх справ. У квітневій маніфестації на вулицях Києва брало участь понад 100.000 українців, в тому числі багато вояків. Тоді, з ініціатииви Українського Військового Клубу, очоленого Міхновським, постав Перший ім. гетьмана Богдана Хмельницького український полк. І в дуже скорому часі рух за створення окремих українських частин у російській армії набрав великої сили. Остаточно, українізація війська охопила повністю три армійські корпуси й елементи чотирьох інших корпусів. Українізовано було повністю 17 піших та 4 кінні дивізії і відповідні запасні й тилові частини.

Багатолюдні з'їзди українського вояцтва в Києві, — це були вияви крайнього сепаратизму серед вояцтва, що признають сучасні американські дослідники, як, наприклад, проф. Річард Пайпс. Виступ Полуботківського полку в

Києві одної липневої ночі (1917 року) поставив був цілий Київ у руки українців. На жаль, Центральна Рада, що очолювала тоді український визвольний рух, не використала цієї шанси, бо вона була за співпрацю з російською „демократією“ і за єдність „революційних сил“.

Венду історичних умов, які склалися на Україні за останні роки царату, більшість в українських національно-визвольних силах того часу становили українські соціалісти. Вони виявляли у відношенні до Москви помірковані погляди і не завжди розуміли значення власної збройної сили. У них виявилась із значною силою орієнтація на большевицьку Москву, що знайшла вираз у створенні таких соціалістичних угруповань, як „боротьбисти“ чи „незалежники“, які в майбутній поразці української армії відіграли чималу роль.

Все ж таки, як би не характеризувати Центральну Раду, що була революційним парламентом України в той грізний час, треба зазначити, що вона мала беззастережну підтримку великої більшості українського народу. Це проявилось, зокрема, під час виборів до Всеросійських Установчих Зборів, у листопаді 1917 року, коли українські партії, що підтримували Центральну Раду, здобули 53% усіх голосів по всій Україні, незалежно від 16% голосів, що їх українці склали в індустріях районах на спільні списки з російськими есерами. Разом у тих виборах партії, що підтримували Центральну Раду, здобули 72% усіх голосів, большевики — 10%, а решту — інші партії. В армії та фльоті на списки українських партій, що підтримували Центральну Раду, впало 535.843 голоси. Такий був вислід єдиних вільних виборів, що будь-коли відбувалися на Україні. Але, коли про цей вислід нагадувати російським єдиноділимцями, то вони прикидаються, що нічого про ті вибори не знають. До речі, ті вибори описано в праці Олівера Радкі, виданій у серії монографій Гарвардського університету.

Було б помилково думати, що в 1917-1920 роках український „сепаратизм“ підтримували тільки революційні українські робітники та селяни. Тоді, в роки української національної революції, на шлях будівництва української держави стали були визначні генерали імператорської російської армії: Юнаків, Дельвіг, Зелінський, Галкин, Рогоза, Єрошевич, Дядюша, Ко-

лодій, Греков, Омелянович-Павленко, Янчевський, Удовиченко та багато інших. Сотні штабових старшин старої армії та тисячі сотенних старшин включилися в те діло. Український визвольний рух захопив навіть колишніх імператорських придворців: майбутнього гетьмана — ген. Скоропадського та ген. Осецького.

З участю цього фахового старшинства українська регулярна армія мала змогу вести нерівну, але героїчну боротьбу проти всіх кандидатів на поневолювачів України: білих та червоних москалів, поляків на заході й румун на півдні. Боротьбу свою вела українська армія осамітнена, проти великих труднощів і перешкод збоку можних світу цього. Великою перешкодою був брак зброї й виряду, і тільки ним пояснюється низька чисельність української армії. Все ж таки вона була третьою за величиною на побойовищах Східньої Європи.

Дослідники цієї боротьби українського народу, як, наприклад, проф Артур Е. Адамс, вважають, що вона остаточно причинилася до сформування української модерної нації. Проф. Адамс вважає, що ця боротьба викликала серед українських народніх мас глибокий визвольний процес, і що такі явища, як постання УПА в наші дні, були наслідком цієї боротьби.

Ось так мається справа з українським „сепаратизмом” у „справжній” Україні. Тільки цей короткий перегляд політичного розвитку у великій Україні „Б” свідчить, як немилосердно дурять себе російські великодержавні шовіністи з білої гвардії й чорної сотні у цьому відношенні.

Але всіх тих шовіністів білої й червоної масти, що займаються підрахунком „сепаратистів” у „справжній” Україні, ми прохали б, щоб вони свій підрахунок, зокрема у західньому світі, робили ретельно й сумлінно. Щоб не закривали перед своїми американськими друзями ніже тієї титли, ні коми з цього розрахунку. І так ми просимо їх:

1. Підрахувати тисячі українських „сепаратистів”, що полягли в боротьбі проти білих і червоних московських держиморд у „справжній” Україні як старшини і вояки регулярної української армії або як отамани та бійці повстанчих загонів. І просимо теж підрахувати тих, що залишили свою батьківщину тому, що

не бажали підкоритися „старшому” братові. І просимо теж до „сепаратистів” зарахувати:

2. Митрополитів, архиєпископів і єпископів, священників і мирян Української Автокефальної Православної Церкви, що загинули в тортурах і пониженні з руки озвірілих московських опрічників за те, що відновили на українських землях історичне українське православ'я проти волі Москви. І просимо ще зарахувати до них:

3. Діячів української культури, сотні й тисячі наших науковців, письменників, мистців, діячів українського театру і т. п., що їх знищила Москва з однією метою: щоб не було ніякої української культури, навіть комуністичної.

4. І мільйони українських селян-хліборобів, які не хотіли московської „общинної” колективізації і яких Москва заморила голодовою смертю на їхніх урожайних полях.

5. І мільйони тих, що ними московсько-большевицькі держиморди погноїли тайги й тундри Сибіру і Заполяр'я, усі ті Воркути, Норильські, Колими, Тайшети і Кінгіри, казахстанські пустелі, будівництва каналів і т. д.

6. І мільйони тих, що їх у своїх підвалах і „парках культури” загнали і ще заганяють на той світ московські опрічники з-під знаку ЧК, ГПУ, НКВД, МВД, МГБ, КГБ і як би ще ті „очі й вуха” сучасних московських государів не називались. Всіх їх підрахуйте, бо це були українські „сепаратисти”, найгрізніші вороги Москви в минулому, сучасному й майбутньому!

Скільки їх усіх було? Мільйони! Перепис населення з 1959 року виказав в Советському Союзі 38 мільйонів українців, але порахуйте, скільки їх повинно було б бути, коли брати до уваги природний ріст населення. Про це писали й пишуть українські дослідники, порівнюючи висліди різних переписів, і роблять висновок, що за роки московсько-большевицького панування на Україні загинуло українців більше, ніж живе!

Дійсно, з руки московського „старшого” брата загинули мільйони українців живих і мільйони ще не народжених!

І це є головна причина, чому український народ в усіх Українах, великих і малих, прагне сепаруватися від московського „старшого” брата, від його геноциду. І панове Чеботарьови це знають, як знають про це і ті нелюди в Москві

Антін Малюца

МИСТЦІ ТА ЇХ ПУБЛІКА

Слідкую за намаганнями мистців давати свій творчий вклад в розбудову українського мистецького життя у вільному світі, і в своїх статтях стараюся залишити слід по всіх тих позитивних проявах, про які варто писати. Обсервую також зацікавлення громадянства мистецтвом на наших виставках у Нью Йорку. Певна частина громадян постійно і залюбки приходять на мистецькі виставки, цікавиться творчими проблемами мистців, без уваги чи ті мистці великі й славні, чи ще борюються зі своїми труднощами, чи навіть є ще тільки початківцями. Дехто з мистців був колись важний і поважний, а тепер уже постарів. Хтось колись був дуже модний, а сьогодні прийшли нові моди... Разом це творить життя, змагання і найважливіше — певну культурну тяглість, якої система самих „зірок” і „примадонн” ніколи не заступить. Є вже межі нами деяка кількість громадян, що саме цю органічну повноту проявів мистецького життя розуміють, цінять і приходять на наші часом і скромні, але безперебійні виставки.

Число сталих бувальців в Нью Йорку можна приблизно оцінити на 200 осіб. Деякі виставки відвідує і по 400 осіб, але ця різниця — це родина, друзі, знайомі мистця, що являються тільки на його виставку, або ті вибагливі смакуни, що шукають тільки сенсаційних та визнаних кимсь іншим „тузів”. Останню 12-ту загальну виставку ОМУА відвідало понад 500 осіб, отже маємо надію, що дехто стане частіше приходити й на інші виставки, так що й число сталих бувальців піднесеться.

Оце й усе те скромне культурне середовище, культурний ґрунт, що подає велику і єдину моральну підтримку українським мистцям у вільному світі в їх змаганнях плекати, продовжувати і розвивати незалежне мистецтво, тобто творити певні культурні цінності в громадському розумінні. На жаль, т. зв. зорганізоване громадянство якимось чи то не хоче, чи не вміє знайти спільну мову з мистцями, не зважаючи на високі програми і пишномовні заяви-декларації про Культуру, Спадщину і т. д. На ділі мистці мусять бути не лише мистцями та сво-

та Києві, що безнастанно галасують про „український буржуазний націоналізм”. Але Чеботарьови вдають, що нічого того не знають або не розуміють, і перед чужинцями зводять наклеп на багатомільйоновий український народ, мовляв, він нічого іншого не хоче, як далі перебувати на колоніальному становищі в імперії і далі носити московське ярмо.

З упертістю, що позначала завжди витривалість самодурів, герої білої гвардії обдурюють західний світ, своїх американських співгромадян щодо сенсу визвольної боротьби немосковських народів, і роблять це вміло та спритно. Проте брехня має короткі ноги і, як каже український народ, „брехні не суджено пізнього віку дожити”. До брехливих пропагандистів імперії стосується найкраще вислів американського президента Абрагама Лінкольна, який про подібних людей сказав: „Можна обдурювати всіх людей упродовж певного часу і можна декого з них обдурювати постійно. Не можна, одначе,

обдурювати постійно всіх людей”. Цей вислів през. Лінкольна дозволяємо собі вписати в альбом проф. Чеботарьова з Принстону.

Але вік колоніальних імперій віджив уже своє, і на мурах московської колоніальної імперії історія випишує своє знаменне, пророче „Мане-Текель-Фарес”. Цього напису не сховати від очей світу вождям московської імперії та білим єдинонеділимцям на чужині. Пророча візія Т. Шевченка, що „церква-домовина розвалиться і з-під неї встане Україна”, ближче до здійснення, як про це думають білогвардійські оборонці московсько-большевицької імперії на чужині. І тому їхня метушливість в обороні імперії заздалегідь засуджена на невдачу. Переконання це, одначе, не звільнює нас від обов'язку на кожному кроці протиставляти пропаганді Чеботарьових і їм подібних оборонців імперії, викривати внутрішню суперечність їхніх тверджень та оголювати злочинну суть народобивчого московського імперіалізму та колоніалізму перед усім світом.

їми ж власними меценатами, але й організаторами мистецького життя, публіцистами, критиками, а також підпорами, добродіями і меценатами громадських установ.

Єдиною реальною допомогою мистцям у цій ділі буває продаж картини-твору. Спостереження на наших виставках та в галерії продажу картин пані Соневицької виявляють, хто купує картини. В першу чергу це люди зі скромними заробітками, які купують речі малого формату (з уваги на тісні мешкання), мають сентимент до певних тем і до тих мистців, що їх знали та полюбили здавен-давна. Другий тип це відносно заможні професіонали, що шукають тільки славних, визнаних авторів. Одні і другі старші віком, а їхні закупи, як поміч мистцям, лише здалека заторкують суть нашого мистецького життя та його проблематику. Як хтось із цих перших 12-15 літ тому купив образ Грищенка за кількадесят доларів, то може тепер тим другим легко продати за кількясот. Авторам це не шкодить, але й не помагає.

Діти цих громадян — у прямому і переносному значенні — це середнього віку професіонали та інтелектуали, люди 30-45 років, з генерації, що виховувалась частинно ще в таборних гімназіях, а високу освіту закінчила вже в Америці. Перехід з ідеалістичної, в основі клясично-формальної педагогічної системи, розводненої в таборах для широкого вжитку і досить обмеженої силою обставин (брак підручників), до пам'ятево-вербального навчання, до американського прагматичного, реального лібералізму з практично-утилітарним суперництвом на кожному кроці — цей перехід не був легкий, зміна вартостей була непомітна, але ґрунтовна. Це вже не інтеграція і навіть не пристосування, але чисте переключення без решти, хоч саме тому і не без комплексів.

Ці інтелектуали та професіонали не минають нагоди кинути старшим закидів, що, мовляв, ваші традиції віджили, зацікавлення провінційні, ваші мистці застаріли, нікому не імпонують, імпрези нудні, живете в гетто і т. д. В цьому є багато правди: старші громадяни, громадські діячі, музики-поети-письменники і малярі постійно перемучені працею на кусень хліба в не своїй спеціальності. І коли все таки вони знаходять час і силу робити ще щось, чого американський робітник і наш сусід по праці ніколи

і не подумав би робити, то все одно це „щось” не часто може бути на професійному, академічному, модерному чи навіть розваговому рівні.

Але тих критичних та скептичних „молодих” інтелектуалів рідко-коли видати й чувати, щоб показували на ділі, як має виглядати цікава, атракційна, на академічному поземі доповідь, скажімо, в УЛМКлюбі. Мало видно їх і на виставках т. зв. „молодих мистців”, їхніх однолітків, також уже в Америці вихованих, отже вже з модерними, американськими ідеями і стилями. Не чувати, щоб купували вони картини Божемського, Оленської-Петришин, Геруляківни, Вижницького, Титли і всіх інших мистців своєї генерації. А заробляють ті молоді професіонали пересічно в три рази більше, як їхні батьки, старша генерація. Як виглядає їхня участь в інших ділянках громадського і культурного життя теж було б цікаво знати...

Отже, щось не в порядку з тими всіма закидами в сторону старшого громадянства взагалі, а в сторону мистців, зорганізованих в ОМУА, зокрема. Багато дечого вільно і навіть требаговорити молодому і многонадійному студентові, але коли він уже стає професором, інженером, доктором — дорослим громадянином, то мусить на ділі показати й доказати, що вмів і зумів зробити щось ліпше від батьків. А старше громадянство з утіхою привітало б, з полегшею прийняло б усі їх серйозні виступи, їх участь в житті як надійної зміни.

А як все таки цього немає, то можна, значить, думати, що невдоволення і закиди старшої генерації були і є нічим іншим, як голословними викрутками, щоб самому нічого не робити, ні до чого не бути причетним, ні за що не відповідати, як димовою заслоною „ліпшезнайства”, щоб соромливо закрити за собою повну ідейну, інтелектуальну яловість, типову стерильність мішанців-епігонів, що не мають нічого нового і свого власного додати до американської культури, не вмють будь-що з американської засвоїти для вільного українського духового життя. Чи не час би замкнути кредит?

Немає теж іншої ради для мистців у віці 30-45 літ, що їх усе ще чомусь в пресі величають „молодими”, так, ніби молодість сама по собі є якоюсь чеснотою, заслугою. Молодість — це завдаток і обіцянка на майбутнє. Але обіцянки треба виконувати, борги платити. Треба, вреш-

турою. Двох сотень людей у Нью-Йорку та півсотні у Філадельфії не досить, щоб морально підтримувати українське мистецьке життя всієї Америки та всього вільного світу. Тож мистці в більших скупченнях і самі промаданні мусять попрацювати над витворенням нових воєнів, нових середовищ, конечно потрібних для постійного та безперервного мистецького життя. Самі ефектовні виступи та сенсаційні прояви мистецького життя, талі та живучі культири не будують.

Студентам мистецтва і справді молодим мистцям повторю радю, що їм давали нам, молодим учням Олекси Новаківського в нього на ім'я нинах, днв. Голубовський та інж. Рижевський: треба вдержувати зв'язки із своїми товаришами з шкільної лавки, а разом з ними і з усім студентським життям, організувати себе і їх, пригати на свої виставки, зацікавлювати мистецькою проблематикою, щоб і вони і їхні смати росли в міру нашого росту. Словом, системачно підховувати собі на майбутнє публіку і мценатів. Хто цього не робить, нехай не дивується, що старші мистці — мовляв — його ігнорують, а промаданство ним не цікавиться.

Живемо у „фрї кантрі“, вільній країні, тож як собі хто постелить, так і спатиме, що собі поспіє, те й збиратиме і їстиме. Свій рідний, український ґрунт ані трохи не перешкоджає здобувати широкій американській чи й світовій. Навпаки, такий ґрунт дуже помагає чи то в довгому часі приготувань, чи у хвилинах вантань та невдач. Помагає перейти негодю, набрати сил для нових мистецьких злетів. Але та кожна треба уважно студіювати тих, що „вибиваються на американському і світовому терені“: як часто зі запалом, вартим ліпшої справи, знецінюють вони значення і потребу самого існування такої середовища-ґрунту, бо вже його ім — мовляв — не потрібно, а рівночасно з другою нічковою заздрістю замикають за собою фрї-точку, щоб хтось інший не пішов їхніми слідами. Хто має досить великості серця і розуму, справжнього таланту, того стане на зрозуміння потреби і своїх і промадських, можливість українських і чужих.

Бідні ті люди, що мають тільки один ґрунт, одну площину для духової діяльності, бо там вони завжди будуть тільки дурогорядними провінціалами. Український ґрунт тепер, в умо-

ті, перестати користати з привілей молодості, залишивши їх справді молодим мистцям 20-30 літ, а самим стати відповідальними членами промадської та мистецької спільноти. Частинну свого часу треба присвячувати притягання та вховуванню своєї власної мистецької публіки з крутів своїх шкільних товаришів, приятелів та однодумців. А як хтось доконче хоче зайняти позиції „принципального малькотента“ та ідейного банкрута — то його діло, і тут „фрї кантрі“, може якраз цього йому потрібно для творчого росту, для роблення кар'єри в якийсь осях, але пощо псувати повітря, якого потребує для дихання інші?

На шастя, бувають також надійні прояви: на наших імпрезах, мистецьких виставках та доповідях в Нью-Йорку час від часу появляються справді молоді люди, студенти, виховані вже в Америці, а додатково в школах українознавства, в СУМА, ПІласті і Музичному Інституті. Може бути, що лекції музики в Музичному Інституті в залах УЛМКлінобу, а може молодечі вечірки в тих залах, завішених картинами наших мистців, „освоїли“ молоді і прививчали дивитися на мистецькі твори. Отже, дехто, зацікавившись мистецтвом та мистцями, і приходить на виставки та обговорення. Чи не могли б інші установи та організації хоч на деякий час визначати картини українських мистців для своїх домівок?

В основному все сказане відноситься до Нью-Йорку. Куди пішла справа у відносно численних українських осередках вже кільканайдцять миль далі. Мабуть, немає там установи чи організації без культурно-освітнього чи імпрезаганого референта. Але їх діяльність з-павила обмежується трома традиційними імпрезами щороку. Запросити до себе мистців з виставкою картин або когось з доповіддю про мистецтво з проглядками — це такі рідкі винятки, що лише підтверджують правило. Інші багаторазові копії вкладається в організацію виставки, друк каталога, у висилку, розвішування та відбір картин. А по закінченні виставки приходиться те все розмонтовувати, розбирати та розсилати авторам на схоронніще десь на піддашші, замість показати те саме в інших осередках. Це вже рідше передостає сили і спроможності ОМЛА і самих мистців! Замало людеї цікавиться мистецтвом, історією та куль-

Петро Кізко

НАД БУДАПЕШТОМ СЯЄ І ЛОПОЧЕ...

Минає десять років з того часу, як у столиці Мадярщини — Будапешті вибухло всенародне повстання проти російсько-большевицьких окупантів. Це повстання було криваво здушене московськими танками. Мадярські патріоти-націоналісти в 1966 році видають з нагоди десятиріччя повстання збірник-альманах, до участі в якому запрошено також іншонаціональних публіцистів, науковців, письменників, поетів. Подаємо вірш українського поета на еміграції, Петра Кізка, що його на запрошення мадярських патріотів передав він до згаданого ювілейного збірника.

Не змалювати в образах,
Не зобразить того словами,
Коли зникає людський страх
Перед вогненними мечами.
Слабій панцер перед тим,
Хто понад тіло ставить духа.
Мадярський друже, побратим!
Одна мета нас живить, руха.
Одна мета: свободу, честь.
Державу власну відзискати!
І вимести дощенту геть
Чужого зайду-супостата.
Угорський брате, на тобі
Мільйонів стан стоїть тепер ось.
Бо ти — незламний в боротьбі
І всі до зброї ми беремось.
Нехай живе Мадярщина така,
Якої сам народ мадярський хоче!
Нехай свій прапор у віках
Над Будапештом сяє і лопоче!

1957 р.

вах еміграції, означає подвійний життєвий американсько-український досвід, в кращих випадках помножений і збагачений досвідом культурних сил осередків у Канаді і Південній Америці, в Європі — Франції, Бельгії, Німеччині, Італії та Іспанії, як і Австралії теж. Словом, молодим належить черга створити синтезу з діяспори, використати її як позитивний вклад у світовий світогляд, свого роду „український інтернаціоналізм”, що дуже по-новому виводив би з провінціалізмів, плеканих за інерцією і традицією між нами тут, як і силою примусових обставин на рідних землях. Практичні дані, як я демонстрував на початку, покищо скромні, але теоретичні висновки та перспективи необмежені.

О. Керз

ЩЕ ОДИН КОРОТИЧ

Советське товариство культурного обміну обдарувало американську публіку виступом ще одного поета, а саме Андрея Вознесенського, що приїхав з самого серця московської імперії для будування мостів понад океаном.

Згаданий поет виголошував свої вірші в Колумбійському університеті та Гантер коледжі, а оце зафільмовано його виступ в колі американських поетів на 12-му каналі, який має назву виховного.

В невеликому гурті слухачів, між якими були два американські поети Роберт Ловел та Вілліам Джей Сміт і перекладач Стенлі Куніц, виступив молодий, рудий чоловік з товстими губами та чималим, рухливим носом, одягнений в „поетичний” клітчастий светер під блюзку.

У першій частині виступу приявні ставили йому питання відносно поезії, на які він хотів був відповісти англійською мовою, але, зашпортавшись на першій фразі, перейшов на свою рідну мову, і молодий чорнявий бородань почав жваво перекладати.

Про себе Вознесенський заявив, що його життя це поезія, і він говоритиме про свою творчість. Проте, знаючи, що в Америці поети мають здебільшого наукові титули, додав, що він сам архітект, але, пізнавши Пастернака, про якого говорив з найбільшим захопленням, став поетом. З Пастернаком, як виходило з його слів, в'язали його приятні відносини. Він відвідував покійного поета і в його кабінеті на другому поверсі читав свої вірші. Він згадав, що Пастернак били за недоліки в перекладі Шекспіра, але Пастернак дозволив собі висловитись: „Шекспір геніяльний і я теж геніяльний”. . . Згадуючи геніїв, Вознесенський назвав ще Маяковського.

Поетові Ловелу було цікаво, чи в сучасній Росії існує так звана оральна поезія. На це питання Вознесенський відповів, що існує, і що російська поезія відзначається від інших тим, що вона національна та місянистична.

Можливо, що на таку поезію й чекали приявні американці від екзотичного гостя.

І ось почалася друга частина — читання. Вознесенський сів, а американський миловидний актор почав читати його поезії в перекладі згаданого Стенлі Куніца. „Поезії” в перекладі звучали як беззмістовні, без ритму „білі вірші”, що ними повна поетична вулиця наших часів, і були не так зразками поезії далекої, екзотичної країни, як бездарною демонстрацією існування в „країні соціалізму” бітників, що можуть дозволити собі на розкіш графоманії, задавцтва та безкарних виступів так само, як у кожній іншій країні.

Інакше не можна зрозуміти таких шедеврів, як „Женщину б'ють” (нібито б'ють жінку в авті, і нібито вояки), або сказання про дівчину, що мерзне в телефоні, а губи в неї вимазані „ліпстиком”. . . А ось одна поема мчала „на вітрі місячних колонад” і мала наголовок „Хочу миру”. В іншому твориві поет доводив до

З ЖИТТЯ ВІДДІЛІВ

ДОПОВІДЬ Д-РА Г. ВАСЬКОВИЧА
В ЧІКАГО

Заходами 8-го Відділу ООЧСУ в Чікаго відбулася доповідь на тему „Проблеми визвольної політики”, яку виголосив д-р Григорій Васькович з Мюнхену 20 березня ц. р. в аудиторії Дому СУМА в присутності 250 осіб.

Голова Відділу інж. Володимир Левицький представив привітним д-ра Г. Васьковича, голову Ради ЦПУЕН у Німеччині й визначного діяча українського визвольного руху, якого аудиторія зустріла гучними оплесками.

У своїй доповіді д-р Васькович навісвітлив такі теми:

Проблеми визвольної політики впливають з положення народу. Росія чужих земель добровільно не віддасть, зокрема України. Большевики ведуть безпощадну боротьбу проти України 50 років, боротьбу ідеологічну, збройну, агентурну в краю і на еміграції.

Наша визвольна політика і боротьба проти Росії провадиться від 1917 року до сьогодні. Були великі удари і кризові ситуації у цій боротьбі, але ідеї національної свободи Росія не знищила і не знищить.

відома слухачів, що у „людей вуха на чолі”, але вони цього „не помічають”, що якісь там корови мають щось „шиворот навиворот” і що поетів спокій бентежать стиляги.

Отак, ходячи поміж слухачами, закочуючи очі вгору і взагалі граючи ніби в якійсь трагікомічній п'єсі, представник „передової” російської поезії показував „гнилому Заходові”, що, мовляв, і в нас таке, як у вас.

Дивно лише, як це на виховному каналі випустили людину, яка ні в чому нікого не змогла навчити.

Вознесенський не зронив і словечка про країну, з якої приїхав, про природу серед якої зростає, про людей, представником яких являється. Він зовсім не з тих молодих поетів, що бунтуються, виголошують нові, живі думки, прориваються крізь окопи соцреалістичних канонів. Він не належить до „сердитої молоді”.

Тож може й щирі прихильники, а бодай зацікавлені культурою далекої країни, побачили, замість сподіваного носія коли вже не нових ідей, то бодай правдивого поета — мізерну підмінку ньюйоркського сіроми, що неохайними, як і його борода, та невивагливими, як і його одяг, поезіями хоче робити бурю в склянці води на давнтавні...

І може пожалкував статечний, літній перекладач даремного труду закріпити „шедевр” нової московської поезії мовою Шекспіра, труду для тієї блаженної миші, що її породила гора культурного обміну.

А український глядач на виступі того сумного кльовна ще раз пересвідчився, як Москва, перетворюючи культурні країни в пустинні провінції, вбиваючи культуру поневолених, сама задихається у власній яловості й застоюваності. Про цей мертвецький застій свідчать також театральні пописи в „театрах націй” і книжковий хлам, яким большевики засипають Захід.

В політиці визволення особливо актуальне питання форми боротьби. Питання стоїть, яким шляхом здобудемо незалежність України, революційним чи іншим. Революція має свої причини і закони. Причини революції можуть бути такі: державна фінансова скрута, фінансове обтяження народу, зловживання серед провідної верстви, національне понижування підкореного народу, заперечування людських прав, моральне ослаблення війська.

Революційні форми боротьби Росії не розчленують. Москаль завжди старасться звести на манівці українську політику. Радянофіли, культурообмінники пішли на концепцію москалів: Петрушевнич, Крушельницький, Грушевський, ЗП УГВР.

Наша визвольна політика має діяти, як досі, безкомпромісово. Її виявами повинні бути: інформація чужинців і здобування приятелів справі визволення, внутрішня активізація і координація дій, національно-освідомага праця, виховання молоді.

По закінченні доповіді ставили запити пп.: П. Колісник, М. Мигаль, С. Голяш, М. Гікавий, А. Вознюк та інші. В дискусії забирали слово: Уляна Целевич, Петро Дзидзан, Михайло Петруняк і ін.

Прелегант дав вичерпні відповіді на запити і виявлення дискусіантам. Присутні винагородили доповідача гучними оплесками за змістовний реферат.

М. Г.

ВІДДІЛ ОБ'ЄДНАННЯ ЖІНОК ООЧСУ
В АЛЛЕНТАВНІ, ПА.

Заходами Ініціативного Комітету скликано 27-го березня ц. р. засновуючі збори, на які з'явилось 13 жінок, зацікавлених у створенні Відділу Об'єднання Жінок ООЧСУ в цій місцевості.

Після відкриття зборів молитвою, яку провела п-ні А. Гачкевич, обрано президію в складі п-ні А. Гачкевич — голова та п. І. Стасева — секретар.

Про цілі і завдання ОЖ ООЧСУ коротко поінформував присутніх п. І. Стасів.

Управу нового Відділу обрано в складі: п-ні Гудз — голова, п-ні Строт — заступниця, п-ні Муха — секретарка, п-ні Белзецька — касирка, п-ні Гачкевич — культ.-освітній референт, п-ні Морковчук — організаційний референт. До Контрольної Комісії увійшли п-ні: Войцікевич, Ганич і Гобуш.

Під час обговорення плану праці зроблено підсумки мистецької виставки, підготовленої Ініціативним Комітетом, яка була атракцією для прохожих за вікном Першого Національного Банку. На увагу заслугоували вміло підібрані експонати з українського народного мистецтва: вишивок, кераміки, різьби та писанок, які у Великодньому сезоні мали особливе значення. П-ні Гачкевич і Гудз були координаторками цієї небуденної виставки, яка довго залишиться у пам'яті глядачів.

Можна сподіватися, що новостворений Відділ ОЖ ООЧСУ, започаткувавши свою працю влаштуванням успішної виставки, розростеться у поважну організацію жіноцтва, яка спільно з чоловіками заактивізує наше політичне життя.

І. Стасів

З НОВИХ ВИДАНЬ

КНИГА ПРО ГЕРОІВ

С. М. Мечник: Нескорені. Документальна повість про героїську боротьбу членів революційної ОУН. Українська Видавнича Спілка, Лондон, 1965 р., стор. 288. Передмова Ростислава Єндика.

Наша історія зберігає багато епопей визвольної боротьби, але чи не найяскравішою з них є з часів другої світової війни епопея боротьби героїчної Української Повстанської Армії, керованої генерал-хорунжим Т. Чупринкою. Кращі сини і дочки українського народу, члени і прихильники ОУН були основною національно-ідейною силою найновіших визвольних змагань за державну незалежність.

Українські люди — селяни, робітники, інтелігенти — наражаючи себе на смертельну небезпеку, виявляли найприхильніше ставлення до підпільників та упівців, допомагали їм матеріально і морально. Цим стверджували вони правильність і доцільність ідеї ОУН та визвольної боротьби УПА.

У повісті-хроніці „Нескорені” автор змальовує українську ідею державно-політичної незалежності в її розвитку, в дії. Він з суворою правдивістю, з максимальною об'єктивністю розкриває картини жорстокого світу, створеного московсько-большевицьким і німецьким окупантами на нашій землі.

Головний герой повісті — це весь український народ з його героїчною боротьбою, любов'ю до життя, погордою до смерті і ненавистю до людозвірів-ворогів. А ті лицарі підпілля: Семен, Остап, Січенко, Сокіл, Смоляр, Сурмач, Степовий, Галайда, Легенда і сотні тисяч інших — це уособлення української волелюбної нації.

Мечник добре знає життя і побут свого народу. Тим то так майстерно змальовує він кожну деталь, кожну характерну рису, уяскравлюючи розповідь, допомагаючи глибше бачити сповнену драматизмом дійсність. Багато є в його книжці глибоких роздумів про людину, про націю, світогляд, етику, естетику і мораль. Повість написана на основі тонкої психологічної аналізи і насичена гарячим патріотизмом. Автор зумів показати той трагізм, що спустошує душу людини в задушливому комуністичному світі, ту нерівну боротьбу поодинокі людини з духовим закабаленням і її гнівний протест проти насильства.

У комуністичному світі панує звірачий закон — людина людині вовк. Про брехливе і лицемірне московське суспільство, яке поглинає все іншонаціональне і нищить у ньому все людське, каже автор: „Москва ламає хребти непокірним, а ставить собі на службу духових калік” (стор. 260). Ось суть комунізму — несправедливість, егоїзм, користоловство, особисті інтереси і над усім — лєнінський партбілет.

В цій повісті-хроніці все просто. Тут нема хитрого, заплутаного сюжету з складним розвитком характерів героїв. Це — книга фактів, кожний з яких є фактом боротьби, спротиву, деталлю історії. Тому, читаючи цей

твір, читач наче перелистковує літопис визвольних змагань, написаний по не застиглих ще слідах подій, без „часової дистанції”, без домислу.

Чимало тих подій відомі читачам, зокрема бойові рейди УПА. Чимало є живих учасників тих подій у країнах вільного світу і там, за залізною заслоною. Їхні побратими — лицарі нескорені — на рідних землях сплять вічним сном...

В цьому цінному творі хотілося б бачити ширше висвітлену постать Провідника сл. п. Степана Бандери і постать Головного Командира УПА сл. п. Тараса Чупринки.

Павло Савчук

U. S. Library of Congress. Legislative Reference Service. The Soviet Empire; a study in discrimination and abuse of power. Washington, U. S. Govt. Print. Off., 1965, ix, 197 p. 6 fold. maps. 24 cm. (To be ordered from: Superintendent of Documents, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 20402 — Price \$1.25).

Ще 1958 р. Сенатська Підкомісія Внутрішньої Безпеки зажадала від Правничої Довідкової Служби Конгресової Бібліотеки звіту про советське народовбивство. Цей звіт появився 18-го серпня 1958 р. під назвою: „Совет Імпаєр: Прізон Гавз ов нейшен енд лайсис”. Попит на ту публікацію був такий великий, що вона в скорому часі розійшлася. З огляду на актуальність питання голова тої Підкомісії, Джеймс О. Істленд, зажадав перевидати її, доповнивши свіжими матеріалами. В нове видання включено ряд географічних мап та статистичних даних.

Згадана публікація наявно доказує, що т. зв. Советський Союз є колоніальною імперією, створеною з багатьох країн і народів; що в той час, коли західній колоніалізм майже остаточно зліквідований, в СССР діє система новітнього, найбільш жорстокого колоніалізму та імперіалізму.

Праця складається з таких розділів: I. Творення імперії, II. Склад населення СССР, III. Советські теорії та політичні декларації відносно національностей та конституційні гарантії їх прав, IV. Дискримінація в окремих політично-адміністративних районах, включаючи політику русифікації, V. Економічна відсталість неросійських націй в СССР і їх експлуатація, VI. Дискримінація поневолених націй в ділянці культурній, соціальної та релігійній, VII. Загальні зауваги до проблеми советських національних меншин.

На основі советського перепису населення з 1959 р. в цій публікації (стор. 15) стверджено, що в Україні на той час перебувало 7.091.000 москалів, тобто 17% всього населення, і що 5.095.000 українців живуть в СССР поза межами України.

В книзі виразно стверджується про роль комуністичної партії, як русифікатора не-російських національностей. На стор. 74-75 згадується про советські атаки в пресі і радіо проти „буржуазних націоналістів” в 1961 та 1962 рр., проти підсоветських учених, які „гльорифікують” історичне минуле України.

На стор. 125-й стверджується, що більше як половина видань Академії Наук Української ССР виходить російською мовою, а решта, що виходить українською мовою, має пропагандивний характер.

На стор. 148 представляється стан української Греко-Католицької Церкви — „мовчазної Церкви”, яку більшовики в 1945 р. знищили, а її митрополита Сліпого заслали на Сибір, де він 18 років поневірявся, аж поки в 1963 р. не прибув до Риму, де в лютому 1965 р. був піднесений до гідності кардинала.

Численні таблиці, докладні мапи, джерельна література, включно з англійською українською, дають читачеві дійсний образ останньої колоніальної потуги, червоної Москвщини, яка загрожує тепер цілому світові.

Цю працю слід рекомендувати всім дослідникам ССРСР, в першу чергу нашим студентам, які, користаючи з неї, можуть написати не одну семестрову працю.
О. С.

РУХ ЗА ШЕВЧЕНКІВСЬКУ МАРКУ В ЗДА

Цей рух почався шість років тому і триває до цього часу. Ініціатором цього руху є артист-малює Михайло Бабій, який минулого літа відновив акцію і приєднав до неї широкі урядові та наукові американські кола. Внаслідок його кореспонденції до масового руху за видання марки приєднались 15 губернаторів стейтів, які репрезентують кількадесят мільйонів населення і які пропонують поштовою урядові ЗДА видати шевченківську марку в серії „Чемпіонів Волі”.

З науково-академічного світу до руху за шевченківську марку приєднались адміністрації п'ятих університетів, міські ради з посадниками Клівленду та Парми і посадником Детройту.

Останній у своїй урядовій прокламації пропонує генеральному поштмайстрові видати марку Шевченка в цьому, 1966 році, і нею відзначити сто п'ятьох річницю з дня смерті великого українського поета, трибуна свободи, демократії і гуманності, якому 86-ий Конгрес ЗДА ухвалив побудувати пам'ятник в столиці Америки.

Масовий рух за шевченківську марку підтримують Український Конгресовий Комітет Америки і Комітет Українців Канади.

В цьому рухові взяла також участь Головна Управа Організації Оборони Чотирьох Свобід України, зібравши 1539 підписів громадян ЗДА під петиціями і надіславши їх М. Бабієві, разом з петиціями, що їх підписали окремі відділи таких організацій, як Відділ УККА, Відділ ООЧСУ, два Відділи УНС, Відділ „Провидіння”,

Відділ Союзу Українок, Американсько-Український Демократичний Клуб в місті Перт Амбой.

Масовий рух за шевченківську марку підтримали 134 члени Конгресу ЗДА своїми персональними листами, адресованими до генерального поштмайстра.

З листів, що їх вислали члени Конгресу ініціаторові руху, відомо, що в цьому, 1966 році буде розглянена справа щодо видання шевченківської марки.

Михайло Бабій надіслав 4 березня на ім'я генерального поштмайстра пакет з матеріялами, а серед них 4.400 додаткових підписів громадян під збірними петиціями, копії резолюцій рад і посадників міст, декларації і прокламації губернаторів стейтів та університетів і тепер очікує наслідків.

Зацікавленим збирати підписи під петицією звертатися за друками на адресу Михайла Бабія:

2448 Труман Стріт,
Клівленд, Огайо.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

У „Віснику” за березень (ч. 205) в статті д-ра Д. Донцова „Емігрантські і совєтські марксистки проти націоналізму” трапилися три друкарські помилки. На стор. 6-ій в 1-ій колонії, рядок 25-ий згори треба читати: „... виключаючи соціалістів”; на тій же стор. в кол. 2-ій, рядок 16-ий: „...проголошення самостійності в 1941 році...”; на стор. 8-ій в 1-ій кол. джерело („Вісник”) з рядка 12-го має бути перенесене в рядок 5-ий.

У Високоповажаного Автора просимо вибачення.

Редакція

Наслідки нежиттєвості марксистських поглядів на націю такі, що більшовики в національних питаннях стали на позиції найреакційнішого російського імперіялізму, а з другого боку клясові протиріччя в світі змаліли і через це зміцнилась національна солідарність між клясами. В ході років національний принцип стає основним принципом політичної організації світу, а повне здійснення засади самовизначення народів творитиме основу довір'я для співпраці між ними.

„Україна проти Москви”

ПРИЙМАЄМО ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИЖКИ НАШИХ ІСТОРИКІВ :

ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНА і ПРОФ. М. ЧУБАТОГО.

Немає української родини без української книгозбірні!

Немає української книгозбірні без видань ООЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Малашок: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25
Е. Малашок: Малоросійство, стор. 36	0.50	П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.25
Е. Малашок: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	0.50
Е. Малашок: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50	П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25
Е. Малашок: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00
Д. Донцов: Правда Прадідів великих, стор. 95	0.50	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	М. Островерха: Великий Василянин, стор. 48	0.50
А. Княжинський: На дні ССРСР, стор. 232	2.75	М. Островерха: Гомін з далека, стор. 127	1.50
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман), сторінок 288	3.75	О. Вабії: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	О. Запорожець: В одвічній боротьбі, стор. 370	2.00
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Л. Старницька-Черняхівська: Останній сніг, сторінок 44	0.50	Хосе Ортега: Бунт мас	2.00
Л. Старницька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	Вадим Лесяч: Кам'яні луни	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75		
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25		
В. Гришко: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25		
Б. Кравців: Людина і воєк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25		
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00		
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15		
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50		

АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ

Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00
N. Chirovsky: The Ukrainian Economy	1.50

Замовлення висилати на адресу:

V I S N Y K

P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!